

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra účetnictví

Studijní program: B6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

**Etika vykazování účetních dat ve vazbě
na předpisy ČR**

Autor : Aneta Patáková

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Drábková Zita, Ph.D.

České Budějovice

2013

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Aneta PATÁKOVÁ**
Osobní číslo: **E10107**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Etika vykazování účetních dat ve vazbě na předpisy ČR**
Zadávající katedra: **Katedra účetnictví a financí**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Analýza etiky účetního vykazování v podmínkách ČR a návrhy na zlepšení.

Rámcová osnova:

1. Úvod
2. Literární přehled
3. Metodika
4. Teoretická část
 - a) Vykazování účetních dat dle předpisů v ČR
 - b) Etika v účetnictví
5. Praktická část
 - a) Účetní podvody v historii České republiky
 - b) Analýza současné situace v ČR, vyhodnocení a návrhy řešení
6. Závěr
 - a) Summary and keywords
 - b) Seznam literatury
 - c) Seznam obrázků, tabulek a grafů
 - d) Seznam příloh
 - e) Přílohy

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **40 - 50 stran**

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. RYNEŠ, P. **Podvojně účetnictví a účetní závěrka : průvodce podvojným účetnictvím k 1.1.2011.** 11. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2011. 1031 s. ISBN 978-80-7263-633-4.
2. **Etický kodex profesních účetních, IFAC, 2004**
3. **Mezinárodní vzdělávací standardy pro profesní účetní (IES4 - Stavovské hodnoty, etika a postoje), Vzdělávací výbor IFAC, 2006**
4. STEINMANN, H., LÖHR, A. **Základy podnikové etiky.** 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995. 133 s. ISBN 80-85865-56-4
5. **Etika podnikání.** [Praha]: Oliva, 1994. 48 s. ISBN 80-901634-1-6.
6. **Účetnictví podnikatelů 2011 : výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.1.2011:** [autorský kolektiv Miroslav Bulla ... et al.]. Vyd. 8. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-618-9.
7. GILL, Matthew. **Accountants' truth : knowledge and ethics in the financial world.** 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2009. ISBN 978-0-19-960310-7.
8. DUSKA, R. F., DUSKA, B. S. **Accounting ethics.** Malden: Blackwell, 200., 277 s. ISBN 0-631-21650-2.
9. EPSTEIN, M. J., SPALDING, A. JR. **The Accountant's guide to legal liability and ethics.** Burr Ridge ; Boston ; Sydney: Irwin, 1993. ISBN 1-55623-993-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Zita Drábková, Ph.D.

Katedra účetnictví a financí

Datum zadání bakalářské práce: **1. března 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2013**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.

děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
L.S.
Studentů 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 1. března 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma „Etika vykazování účetních dat ve vazbě na předpisy ČR“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to - v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 29. 4. 2013

.....
Aneta Patáková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala mé vedoucí bakalářské práce Ing. Zitě Drábkové, Ph.D. za praktické vedení a užitečné připomínky, které mi poskytla při psaní bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala Bc. Evě Kortanové a Mgr. Květoslavě Kurylové za pomoc při korektuře práce a své rodině a přátelům za neutuchající psychickou podporu.

OBSAH

OBSAH	1
1.ÚVOD A CÍLE	3
2.LITERÁRNÍ PŘEHLED	5
3.METODIKA.....	6
4.TEORETICKÁ ČÁST.....	7
4.1 PROFESNÍ ETIKA, ETIKA VERSUS MORÁLKA	7
4.2 ETIKA V PODNIKÁNÍ	9
4.2.1 <i>Definice</i>	9
4.2.2 <i>Historie</i>	10
4.2.3 <i>Podnikatelská etika ve firmách</i>	11
4.2.4 <i>Porušování norem podnikatelské etiky</i>	13
4.3 ETICKÝ KODEX.....	13
4.3.1 <i>Definice</i>	13
4.3.2 <i>Funkce etického kodexu</i>	14
4.3.3 <i>Cíle etických kodexů dle MF CR</i>	14
4.3.4 <i>Podstatné části etického kodexu ve firmě</i>	15
4.4 ETICKÉ KODEXY VE FINANČNÍ SFÉŘE.....	15
4.4.1 <i>Proč?</i>	15
4.4.2 <i>Konkrétní kodexy v ekonomice</i>	15
4.5 VYKAZOVÁNÍ V ÚČETNICTVÍ.....	18
4.5.1 <i>Právní předpisy</i>	18
4.5.2 <i>Význam účetnictví</i>	24
4.6 ETIKA V ÚČETNÍ PROFESI.....	25
4.6.1 <i>Porušování etiky</i>	26
4.6.2 <i>Podvody</i>	27
4.6.3 <i>Odhalování podvodů a chyb</i>	29
5.PRAKTICKÁ ČÁST	30
5.1 ÚROVEŇ ETIKY V PODNIKÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICE	30
5.2 CELOSVĚTOVÝ PRŮZKUM HOSPODÁŘSKÉ KRIMINALITY	30
5.2.1 <i>Srovnání hospodářské kriminality v letech 2009 a 2011</i>	33
5.2.2 <i>Porušování etiky v číslech - účetní podvody</i>	35
5.2.3 <i>Česká republika „versus“ ostatní státy Evropy</i>	36
5.3 ÚČETNÍ PODVODY V ÚČETNÍ PRAXI ČESKÉ REPUBLIKY	38
5.3.1 <i>Velké účetní kauzy v Česku</i>	39
5.3.2 <i>Účetní podvody a další provinění účetních</i>	40
5.3.3 <i>Profil nejčastějšího pachatele</i>	43
5.3.4 <i>Nejčastější způsoby podvodu</i>	44
5.3.5 <i>Porovnání s průzkumy PricewaterhouseCoopers 2011 a výsledky Global Fraud Survey 2012</i>	46

5.4	ETICKÉ KODEXY V ÚČETNICTVÍ.....	47
5.4.1	<i>Etický kodex profesních účetních</i>	47
5.4.2	<i>Etický kodex pro auditory a účetní znalce</i>	48
5.4.3	<i>Srovnání kodexů</i>	49
5.5	VYHODNOCENÍ A NÁVRHY ŘEŠENÍ	52
5.5.1	<i>Vyhodnocení</i>	52
5.5.2	<i>Problémy a jejich řešení</i>	53
6.	ZÁVĚR	55
	SUMMARY	58
	KEYWORDS	59
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	60
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	66
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	67
	SEZNAM PŘÍLOH	68
	PŘÍLOHY	

1. ÚVOD A CÍLE

Jak říkají definice v knihách, „účetnictví je písemné zaznamenávání hospodářských operací ve firmě“. Mimo jiných funkcí má i funkci informační a slouží jako důkazní prostředek u soudu. Proto je účetnictví aktuálním tématem a jednotlivé záznamy, ze kterých se skládá, jsou velmi důležité.

Správné vedení účetnictví je popsáno a upraveno množstvím předpisů. Základními zdroji pro všechny účetní v České republice jsou Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, Vyhláška č. 500/2002 Sb. a České účetní standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 500/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Pro další specifické operace se však musejí účetní orientovat i v celé řadě dalších předpisů. Důležitým pojmem jsou také Mezinárodní účetní standardy, které patří mezi mezinárodní normy a napomáhají sjednocení (harmonizaci) účetnictví v Evropě i mimo ni.

Vzdělání účetních proto nikdy nekončí. Každá změna předpisů znamená pro účetního rozšíření vědomostí o nové informace. Profesionální účetní, auditoři a účetní znalci si pro profesionální poskytování svých služeb musejí neustále získávat aktuální informace, protože za chyby a nevědomost přicházejí tresty.

Ale jak se říká, co není zakázáno, je povoleno. I v zákonech jsou určité mezery, které dovolují využití některých agresivních metod účetnictví. Většina těchto metod však patří do kategorie účetních podvodů. Právě proto existují pro účetní profesi jako doplněk loajálního práva etické kodexy. Tyto kodexy „radí“ účetním, jak se zachovat v konkrétních situacích, v zákonech neupravených. Tyto návody o dodržování profesní etiky jsou důležitou součástí života účetních, které tomuto povolání přináší prestiž a vysokou úroveň spojenou s důvěrou svých klientů.

Cílem této práce je zhodnotit, jak je důležitá etika v účetnictví (zvláště u záznamů) a zda má mezi ostatními své právoplatné místo. V teoretické části budu sledovat vývoj profesní etiky včetně etiky v účetnictví. Vrcholem profesní etiky je sepsání etického kodexu. Proto rozeberu obecnou tvorbu kodexů nejen v účetnictví, ale i v jiných ekonomických profesích i mimo ekonomiku. Tato práce se zabývá i vykazováním dat v účetnictví. V teoretické části proto nesmějí chybět obecné zásady a pojmy z účetní praxe a způsoby porušování etiky těchto zápisů.

V praktické části této práce budu sledovat konkrétní porušování etiky v účetnictví. Závažným prohřeškem každé účetní je účetní podvod, který je závažným trestným činem spadající do oblasti hospodářské kriminality. Společnost PricewaterhouseCoopers se zkoumáním této oblasti zabývá již delší dobu. Provádí průzkumy ve státech Evropy včetně České republiky. Z těchto průzkumů od roku 2003 až do posledního zveřejněného průzkumu v roce 2011 budu vycházet pro svou analýzu situace v České republice. Srovnání proběhne jak v čase (průzkumy 2003 – 2011 pro ČR) i prostoru (průzkum 2011 pro různé státy Evropy).

Pro názorné zhodnocení situace využiji 15 konkrétních případů podvodů a porušení zákonů ČR. Konkrétní zjištění vycházející z těchto případů budu srovnávat s celosvětovými průzkumy. Aktuální stav etiky v účetnictví budu demonstrovat na etických kodexech – Etickém kodexu profesních účetních a Etickém kodexu pro auditory a účetní znalce. V závěru zhodnotím situaci v České republice na základě výsledků z předchozích částí a předložím návrh, který by měl přispět ke zlepšení.

2. LITERÁRNÍ PŘEHLED

Všechny zdroje použité při zpracování této bakalářské práce jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Práci jsem vypracovala s pomocí odborných publikací, článků časopisů, článků v databázích i internetových stránek. Hlavní publikace pro zpracování byly tyto:

- **Zákon o č. 563/1991 Sb., o účetnictví**
- **České účetní standardy pro podnikatele**
- **Vyhláška Ministerstva financí č. 500/2002 Sb.**

Všechny tři legislativní dokumenty upravují vedení účetnictví. Zákon stanovuje základní principy. Vyhláška tyto principy rozvádí a České účetní standardy pomáhají se zaúčtováním. Tyto publikace byly použity pro názorný popis vykazování dat v účetnictví.

- **Etický kodex pro auditory a účetní znalce**
- **Etický kodex profesních účetních, 2004**

Tyto kodexy shrnují etiku v českém účetnictví. Jsou zde základní principy etiky a konfliktní situace, které mohou při výkonu povolání nastat. Najdeme zde i možné řešení. Kodexy byly srovnávány v praktické části.

- **DYTRT, Zdenek. Etika v podnikatelském prostředí**
- **JANOTOVÁ, Helena. Profesní etika**
- **PUTNOVÁ, Anna. Etické řízení ve firmě**
- **ŠRONĚK, Ivan. Etiketa a etika v podnikání**

Tyto publikace se zabývají etikou a podnikatelskou etikou. Byly použity pro zpracování části o vývoji etiky a konkrétně k začlenění etiky do účetnictví.

- **RYNEŠ, Petr. Podvojně účetnictví a účetní závěrka k 1. 1. 2011**
- **Účetnictví podnikatelů 2011**

Tyto publikace slouží jako příručky (výklady) pro podnikatele. Detailně rozvádějí účtování jednotlivých položek, zpracování účetní závěrky a sestavení účetních výkazů.

- **WALKER, Ian. Výzkumné metody a statistika**

Z této publikace byly čerpány použité statistické metody (absolutní a relativní změna, modus, medián, průměr) pro výpočty v praktické části.

3. METODIKA

Tato práce je rozdělena na dvě části - část teoretickou a část praktickou. Teoretická část je vypracována s použitím kombinace různých pramenů, ať českých, tak zahraničních, v tištěné či elektronické podobě. Tento text má za cíl uvést čtenáře do základních pojmů, jako je etika, účetní podvod, vykazování v účetnictví, účetní záznamy.

Pro analýzu v praktické části byly jako primární zdroj dat použity celosvětové průzkumy hospodářské kriminality společnosti PricewaterhouseCooper (od roku 2003 do roku 2011 – poslední známé výsledky). Dalšími zdroji byly údaje z celosvětového průzkumu firmy Ernst & Young, studie Financial Statement Fraud: Some Lessons From US and European Case Studies z roku 2007 a průzkumu Global Fraud Survey z roku 2012. Z těchto dat byla provedena analýza celkové současné situace v České republice, zaměřená na porušování etiky účetních zápisů záměrným zkreslováním účetních výkazů. Pomocí statistických a matematických metod uvedených v knize Iana Walkera (například pomocí absolutní a relativní změny údajů v časové řadě a časovém průměru) byl zhodnocen vývoj údajů v těchto průzkumech nejen v České republice, ale i v dalších evropských státech.

V další části této práce byl pomocí dalších statisticko-matematických metod (kromě průměru použit například modus, medián) zpracován profil typického českého podvodníka z 15 konkrétních modelových případů podvodů v České republice. Stejnou metodou byly následně zjištěny nejčastější typy způsobů spáchání podvodu. Komparativním srovnáním byly tyto výsledky vyhodnoceny s ostatními, výše uvedenými průzkumy.

Metoda komparativního srovnávání byla použita i na porovnání dvou základních kodexů etiky v účetnictví - Etický kodex profesních účetních a Etický kodex pro auditory a účetní znalce. Oba kodexy byly důkladně popsány a důraz byl kladen na jejich shodné a rozdílné části a jejich návaznost na Code of Ethics for Professional Accountants.

Ze všech těchto srovnání byl analogicky vyvozen obecný úsudek o podvodech účetní etiky zápisů v České republice. Na základně těchto konkrétních výsledků byly indukci stanoveny obecné okruhy problémů uplatňování etiky v účetnictví.

V úplném závěru jsou problémy shrnuty, vysvětleny a spojeny s návrhem na jejich řešení.

4. TEORETICKÁ ČÁST

4.1 Profesní etika, etika versus morálka

Během života se každý člověk ocitne alespoň jednou v pozici zaměstnance. Pro výkon svého povolání musí být způsobilý a splňovat veškerá pravidla s tím spjatá, např. pravidla chování. Tato pravidla jsou v odborné literatuře, včetně knihy Profesní etika od kolektivu Heleny Janotové, označována souhrnným pojmem „Profesní etika“

Dělba práce byla vždy závislá na vývoji lidské společnosti. Práce k životu člověka neodmyslitelně patří, pomáhá mu získat dostatek prostředků pro přežití a pro seberealizaci. Každý se musí odborně připravit na výkon svého povolání, popřípadě získat rekvalifikaci pomocí výchovně-vzdělávacích institucí.

Znalosti a zkušenosti společně s praxí mnohdy nestačí. Pro většinu povolání je důležitá i pověst komunity lidí, která ho vykonává. Tuto pověst udržuje na přijatelné úrovni právě profesní etika povolání. Za jednu z nejstarších doložených profesních etik můžeme považovat Hippokratovu přísahu (asi 400 let př. n. l.), kterou dodnes v upravené formě skládají lékaři před zahájením své kariéry. Přísné normy platily již období středověku při přijímání do řemeslných cechů.

K zavedení profesní etiky dochází vždy, když se v určitém odvětví objeví závažné nedostatky. Skutečná aplikace profesní etiky je provedena sepsáním profesního kodexu, který příslušníky povolání zavazuje k vykonávání profese podle morálních norem a zajišťuje zodpovědnost příslušníků před společností. [10]

Pro pochopení profesní etiky je nutné si vyložit pojmy „etika“ a „morálka.“ *„Pojmy morálka a etika se často používají hlavně v hovorové řeči jako synonyma.“* [10] Přesto bychom mezi nimi mohli najít rozdíl.

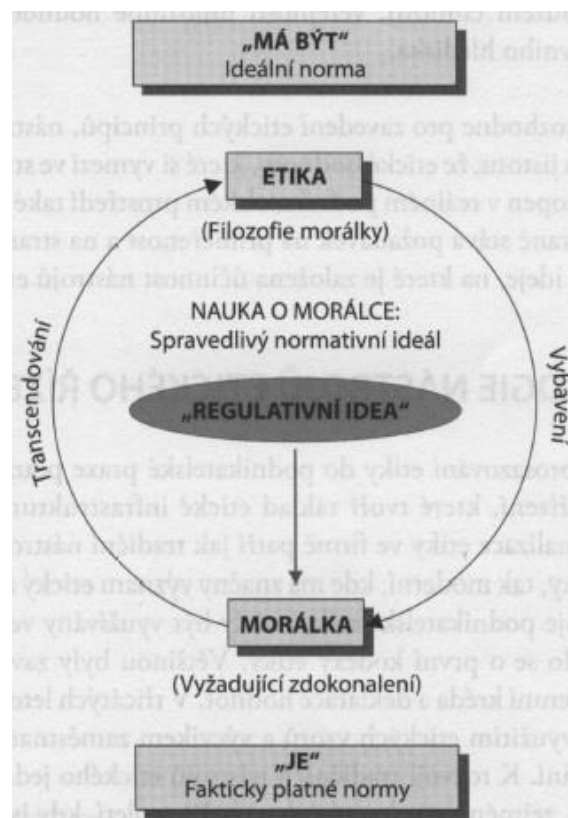
Morálkou je označován určitý společenský jev. Už od pravěku je považována za nejstaršího regulátora lidského chování. Vyvíjela se společně s vývojem lidské společnosti – od rodinných klanů po současnou moderní civilizaci. Zjednodušeně můžeme říci, že morálka je to, jak se lidé k sobě navzájem chovají v reálném životě, jak se chovají k sobě samým, ale i ke svému okolí – ke všemu živému, neživému, k materiálním anebo duchovním věcem. Na rozdíl od etiky má morálka vždy „konkrétního nositele“, který o svém chování rozhoduje na základě své svobodné vůle.

Pojem „**etika**“ jako komplexní označení této teoretické disciplíny zkoumající lidské chování. Pojmy dobra a zla se zabýval již Aristoteles. Slovo „ethos“ řeckého původu označovalo morálku, mrav, charakter, chování, vlastnost, vnitřní podstatu, zákon nebo předpis. Je to metoda, která poskytuje návody o tom, jak by se lidé měli chovat. [10]

Thompson definuje etiku takto: „*Etika se zabývá tím, co je správné a co nesprávné; zkoumá mravní rozhodnutí lidí a způsoby, kterými se je snaží odůvodnit.*“ [19]

Na základě morálky a etiky vznikly nejdříve římské zákony a později i právo, jak ho známe dnes. Vztah mezi etikou a morálkou se snaží vysvětlit autoři A. Steinmann a A. Löhr [17]. Upozorňují na to, že podnikovou etiku obecně je třeba chápat jako kriticky loajální doplněk práva. Podniková etika doplňuje zákonnou úpravu zejména v oblastech, které nejsou zákonně upraveny, ale je zde potřeba určitá regulace. Jsou tedy základem pro samoregulaci.

Obrázek 1: Regulativní idea

Zdroj: STEINMANN, H. a LÖHR, A. *Základy podnikové etiky*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995. 133 s. ISBN 80-85865-56-4. s. 13

Na uvedeném obrázku je vidět, že etika jako vědní disciplína zkoumá morálku jako chování lidí jako svou oblast výzkumu.

„Jednotlivci si svobodně volí osobní hodnoty, svá přesvědčení, i to, koho budou následovat. Hodnoty, morálka a etika institucí jsou vždycky ty, jež patří jednotlivcům, kteří tyto instituce vedou.“ [5]

4.2 Etika v podnikání

4.2.1 Definice

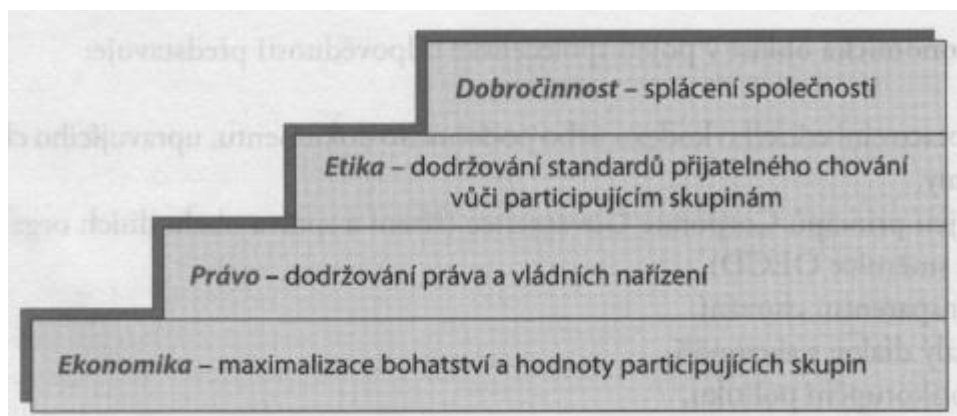
Podnikatelské prostředí zahrnuje samo o sobě velké množství různých zájmů, vtažů a vazeb mezi aktéry. *„Podnik, kromě respektování obecně vnímaných mravních hodnot, by měl být ve svých záměrech a uskutečňování ekonomických cílů (jak uvnitř, tak vně podniku) nositelem etické zodpovědnosti.“ [15]*

Ideálním stavem by bylo, kdyby se osobní zájmy podnikatelských subjektů automaticky kryly se zájmy celé společnosti. Smyslem podnikatelské činnosti dle ekonomického mechanismu je dosažení zisku. Zisk umožňuje podniku dosáhnout i jiných cílů. Zisk z ekonomického hlediska nemá žádný etický smysl, ale z pohledu lidské morálky a etických principů musí být přihlíženo ke způsobům, jak jej lze dosáhnout. Tyto způsoby jsou významným ukazatelem společenské odpovědnosti firmy. *„Základním úkolem etiky v ekonomice je hledání rovnováhy mezi ekonomickými zisky a společenskými důsledky. Posláním podnikatelské etiky je zabývat se otázkami, zda konkrétní podnikatelské praktiky jsou přijatelné či nikoli, zda jsou „dobré“ či „špatné“, zda jsou správné nebo nesprávné.“ [18]*

Pojem „Etika podnikání“ je odvozen z anglického výrazu „Business ethics“. Šroněk ve své publikaci „Etiketa a etika podnikání“ [18] zařazuje podnikatelskou etiku do skupin aplikovaných etik. Je postavena na stejných základech jako například lékařská etika či právníká etika. Ve všech těchto oborech vykonávají práci lidé s odborným vzděláním a často na základě zvláštního souhlasu či povolení. V podnikatelské etice se aplikují obecné etické principy na jednotlivé aspekty podnikání.

Světová definice podnikatelské etiky je uvedena v knize O. C. Ferrella. *„Etika podnikání zahrnuje morální zásady a normy, které usměrňují chování ve světě podnikání. Zda specifické chování je správné nebo nesprávné, etické nebo neetické, často určuje veřejnost prostřednictvím sdělovacích prostředků, zájmových skupin a podnikatelských organizací a také prostřednictvím osobní morálky a hodnot jednotlivců.“ [6]*

Obrázek 2: Stupně společenské odpovědnosti

Zdroj: FERRELL, O. C., FRAEDRICH, J. Business ethics: ethical decision making and cases. 6. vyd. Boston: Houghton Mifflin, 2005, 461 s. ISBN 06-183-9573-3. s. 48

Za základní zásady podnikatelské etiky Šroněk [18] považuje **spravedlnost** a **poctivost**. Spravedlností se rozumí stejné zacházení se všemi. Uplatňuje se při dodržování smluv a pro stanovení pravidel. Poctivost můžeme vztáhnout k pravdomluvnosti. Konkrétně se obecné zásady etiky podnikání shrnují do těchto bodů:

- Dobrovolně dodržovat zákony (bez vynucování dodržování);
- Zachovávat důvěrnost (ochraňovat informace, znalosti a zkušenosti; jak uvnitř organizace, tak ve vztahu k jiným subjektům);
- Vyhýbat se střetu zájmů (tak, aby se soukromé zájmy jednotlivce nedostaly do rozporu se zájmy firmy);
- Věnovat práci řádnou péči (všechny činnosti vykonávat na profesionální úrovni);
- Jednat v dobré víře (dodržovat sliby, plnit smlouvy a používat poctivé obchodní praktiky);
- Má-li někdo zvláštní odpovědnost, necht' si jí je vědom (zvláště firemní funkcionáři a osoby se zvláštní odpovědností).

4.2.2 Historie

Etika v podnikání se od 70. let dvacátého století objevovala například ve společenské odpovědnosti firem a společenské odpovědnosti podnikání. Nejrychleji se rozvíjela ve Spojených státech a ve vývoji předběhla i Evropu. Za zrod této disciplíny můžeme považovat rok 1974, kdy se v Kansasu uskutečnila první konference ve spolupráci s College of Business a Philosophy Department. V roce 1979 založeno jedno z předních světových pracovišť – Center for Business Ethics na Bentley College.

V České republice jde o zcela novou disciplínu. Na českých vysokých školách se podnikatelská etika začala vyučovat až kolem roku 1992 a v roce 1994 byla založena „Společnost pro etiku v ekonomice“. [13]

4.2.3 Podnikatelská etika ve firmách

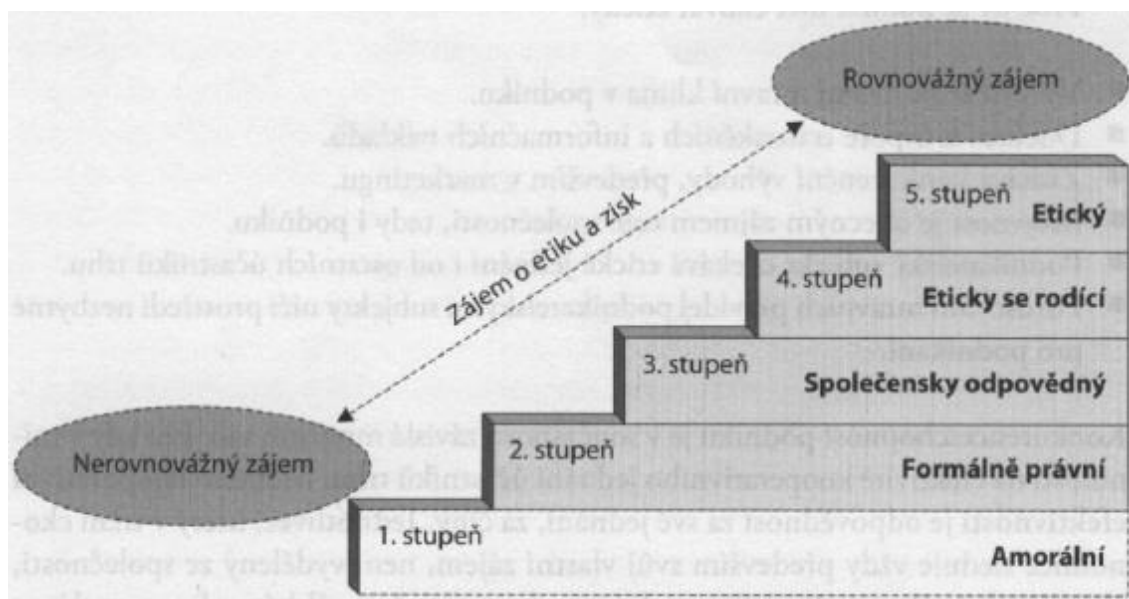
Dle Dyrtra [3] a kolektivu je etika nedílnou součástí podnikatelského prostředí a musí se stát součástí manažerského myšlení. Podnik jako celek je hodnocen nejenom kvantitativními ekonomickými jevy, ale jeho růst je zapříčiněn a porovnáván i z hlediska neměřitelných kvalitativních vlastností. Z těchto kvalitativních vlastností je třeba uvést především dobré jméno podniku, které je hlavně reprezentováno jeho zaměstnanci. Oba pohledy na kvalitu podniku se vzájemně nevylučují, ale doplňují se.

Ramiro Cibriál prohlásil: „*Etické chování je založené jak na subjektivním pocitu nepřekročitelnosti určitých mezí, tak i na vynutitelnosti pravidel hry veřejnou mocí, s tím, že oba způsoby se musejí vzájemně doplňovat nebo spíše posilovat. Každopádně jsem přesvědčen, že „hra podle správně nastavených pravidel“ motivuje ekonomické subjekty k výkonnosti a je proto nezbytným předpokladem pro dosažení maximální ekonomické efektivity.*“ [12]

Etické chování tak již není chápáno jen jako náklad, ale i jako investice do budoucna. Občané jsou stále více informováni a uvědomují si dopad neetického chování nejen přímo na sobě samotných, ale i na celé společnosti a budoucí generaci. Jako spotřebitelé v konkurenčním prostředí firem se pak mohou svobodně rozhodnout, zda budou od firem, které „porušují elementární pravidla“ nakupovat, či nikoli.

Podle Reidenbachova a Robinova modelu [14] prochází podnik ve svém etickém vývoji několika stupni. Nejdříve je **amorální**, přičemž se řídí zásadou, že jeho chování je etické, pokud nebudou odhaleny jeho prohřešky. Dalším stupněm je **formálně právní**, ve kterém se podnik pohybuje na půdě legality, i když maximálně využívá legislativních nedostatků ve svůj prospěch. Třetím stupněm je **společenská odpovědnost**. V podniku se zvyšuje zájem o podnikatelskou etiku a přichází poznání, že být etické může přinést tržní výhodu. Na čtvrtém stupni se podnik **eticky rodí**. Etické hodnoty se začínají stávat součástí podnikové kultury. Podnik dělá správnou věc a přihlíží k morálním dopadům jeho rozhodnutí. V pátém stupni je podnik již zcela **etický**. Etické chování je naplno součástí podnikatelských záměrů a strategických plánů. Přichází důraz na etické normy, které jsou obsaženy ve všech dokumentech a materiálech podniku.

Obrázek 3: Reidenbachův a Robinův model morálního rozvoje podniků

Zdroj: ROLNÝ, Ivo. *Etika v podnikové strategii: metodologické postupy integrace etiky do podnikové strategie*. Vyd. 1. Boskovice: Albert, 1998, 119 s. ISBN 80-858-3453-7. s. 53

Obecněji lze tyto stupně popsat těmito principy:

1. „Získej maximum a uteč.“
2. „Co není zákonem výslovně zakázáno, je dovoleno.“
3. „Etické chování je tržně výhodné.“
4. „Lze konat správnou věc.“
5. „Etika je nedílnou součástí firemní kultury.“ [13]

Ne všechny podniky procházejí všemi pěti stupni rozvoje. Vývoj světové i domácí ekonomiky vyžaduje rychlé přizpůsobování podnikatelů požadavkům trhu. „Uplatňování etiky v podnikatelském prostředí je pokládáno za prioritu, protože souvisí s dynamickým rozvojem vědy a techniky, který nepřichází jenom se žádoucími a pozitivními přínosy, ale je spojený i s nežádoucími jevy a jejich dopadem především na mezilidské vztahy.“ [3] Etika se tak může stát jistou „garancí spravedlnosti“, která zrovnoprávňuje všechny.

4.2.4 Porušování norem podnikatelské etiky

Dle Šroňka [18] by se podniky měly hlavně zaměřovat na **ochranu důvěrných informací** (obchodního tajemství), které pro každou firmu představují velký přínos, avšak jejich prozrazení přináší velkou ztrátu, jak finanční, tak v image či konkurenční výhodě. Též by se měly vyvarovat **korupce** (jako je podplácení, prodávání státního majetku) a jemně zacházet s **konkurencí**.

„Podnikatelskou etiku nelze zaměnit se zákonem.“ [18] Podnikatelské prostředí upravuje zákonodárce dle toho, co považuje za správné či nesprávné. Podnikatelská etika a sepsané etické kodexy fungují jako doplněk platného práva. Fungují jako prostředek samoregulace.

4.3 Etický kodex

4.3.1 Definice

Etický kodex (kodex = pravidlo) vzniká jako určité zabezpečení minima etiky chování subjektu v prostředí určité profese. Vytvoření kodexu je konkrétní uplatnění etických hodnot. Standardně jsou tyto kodexy součástí politik firem v Evropě i Americe a představují nástroj ke zlepšení profesní etiky.

„Kodexy etiky se v současnosti vyskytují ve třech možných formách:

- *etické kodexy zaměřené na činnost hospodářských sdružení;*
- *etické kodexy profesionálních asociací a jejich členů;*
- *etické kodexy jednotlivých podnikatelských subjektů.“* [13]

Konkrétní typy kodexů se liší dle toho, pro jaké subjekty jsou určeny a jakou mají plnit funkci. Kromě profesních kodexů lékařů, učitelů, právníků a manažerů existují další, například odvětvové a podnikové kodexy (pro oblasti bankovníctví, pojišťovnictví poštu, reklamu atd.) Vytvoření etického kodexu je cílevědomý proces. Může to být odstranění neetického chování či vytvoření pozitivní image.

„Vypracované etické kodexy mají formu písemného dokumentu a vyjadřují základní principy etického chování pro celou firmu. Jde o popis chování, které daná firma či profesní svaz považuje za vhodné a přijatelné.“ (23)

V nepsané formě se etické kodexy téměř nevyskytují. V psané podobě nemůže docházet k překrucování norem, zpochybňování či vlastní interpretaci.

V tomto dokumentu jsou stanoveny základní postupy, jak se vyjadřovat k morálním otázkám. Zainteresované strany se na něj v případě sporného jednání mohou odvolat, i když mají tyto dokumenty pouze charakter doporučení. Přijetí etického kodexu firmou má však spotřebitele i veřejnost informovat, že tato společnost dodržuje standardní morální principy. Pro subjekty, které tyto kodexy přijaly, mají kodexy závazný charakter a za jejich porušení mohou být vyměřeny sankce a postihy. [10]

4.3.2 Funkce etického kodexu

Základní funkcí etického kodexu je regulování chování podnikatelského subjektu. Má „*zavázat příslušníka dané profese ke konání podle morálních norem, které se považují za součást zodpovědně vykonávané práce v oboru, apelovat na profesní hrdost a vést ke správně chápané solidaritě, osahující důstojnost daného povolání.*“ Od této funkce jsou pak následně odvozeny ještě další: „*řídící, preventivní, výchovná, podporná, kreační, antistresující a informativní.*“ [10]

4.3.3 Cíle etických kodexů dle MFCR

Etické kodexy jsou důležitým nástrojem pro účinné vedení. Dosahují vysokého standardu jednání v organizaci a jsou katalyzátorem pro pozitivní změny. Pomáhají vytvářet i plnit cíle organizace. Základní cíle jsou:

- upevňování firemní kultury;
- zlepšení dobrého jména podniku u zákazníků;
- ochrana organizace při obvinění z porušování zákona či z neetického jednání;
- zvyšování loajality zaměstnanců, zaměstnanecká hrdost, získání kvalitních pracovníků;
- vytváření příjemného pracovního klimatu;
- předpoklad účinného vedení a vysokého standardu v jednání;
- usnadňování jednání se zainteresovanými skupinami;
- zvyšování výkonnosti organizace a konkurenceschopnosti;
- zavedení otevřené komunikace;
- zabraňování nadřízeným, aby nutili podřízené k nesprávnému jednání. (23)

4.3.4 Podstatné části etického kodexu ve firmě

Části etických kodexů se liší dle toho, pro jakou oblast podnikání jsou sestavovány. Některé části mají však všeobecný charakter a jsou tudíž aplikovatelné na většinu odvětví. Seznam těchto částí naleznete v příloze č. 1. Všechny kodexy sestavené ve firmě by měly obsahovat tyto nezbytné odstavce:

- preambuli;
- vztahy se zákazníky;
- vztahy k investorům a akcionářům;
- vztahy k zaměstnancům;
- vztahy k dodavatelům;
- vztahy ke konkurenci;
- vztahy k vládě a místním orgánům. [13]

4.4 Etické kodexy ve finanční sféře

4.4.1 Proč?

Etika v ekonomii a účetnictví není tak proslulá a známá, jako například právnická či lékařská. Její historie nejen v České republice je poměrně krátká (podnikatelská etika se na školách vyučuje asi od roku 1992), ale přesto má profesní etice své stálé místo a při vykonávání povolání v této sféře je důležité se podle ní řídit. Podnikatelský svět si uvědomil, že je nutné znovunastolit hodnoty spolupráce a etické aktivity. Publikace o etické výchově začínají být rozsáhlejší a dostupné široké veřejnosti.

„Důraz na etiku však přináší sklizeň u firem se psanými etickými kodexy. Studie provedená Centrem pro zdroje etiky ve Washingtonu, D. C., shledala, že firmy, které mají psaní závazky ke společenské odpovědnosti, dosahovaly finančně lepších výsledků za delší časové období než firmy bez těchto kodexů.“ [5]

V České republice existuje mnoho etických kodexů, které spadají do oblasti ekonomiky, účetnictví, financí a kapitálu.

4.4.2 Konkrétní kodexy v ekonomice

Etický kodex finančního trhu

Jako jeden ze základních etických kodexů je možno uvést „Etický kodex finančního trhu“. „*Posláním Etického kodexu finančního trhu (dále jen „Kodex“) je stanovit etické*

normy chování - základní principy, které bude finanční instituce dodržovat při poskytování finančních služeb klientům jako fyzickým osobám, které nevstupují do vztahu s finanční institucí v rámci své podnikatelské činnosti.“ (9)

Tento kodex byl vytvořen Expertní skupinou pro finanční sektor v roce 2007. Základním cílem tohoto kodexu je:

- *„napomáhat prosazování korektních vztahů na finančním trhu a zlepšit jejich úroveň;*
- *podpořit rozvoj služeb na finančním trhu;*
- *napomáhat klientům porozumět finančním službám;*
- *zvyšovat ochranu klientů jako spotřebitelů;*
- *posílit obecnou důvěru ve finanční trh.*“ (9)

V preambuli kodexu je dále uvedeno, že asociace (nebo finanční instituce), které tento kodex přijmou, se zavazují dodržovat etické a právní normy. Musejí dodržovat princip rovného a nestranného jednání (mají zakázáno zneužívat asymetrie postavení instituce a klienta). Svou činnost musejí vykonávat s odbornou péčí, klientům musejí poskytovat dostatečné, průhledné a srozumitelné informace jak před uzavřením smlouvy, tak v době jejího trvání. Také platí zákaz nevhodných motivačních postupů a pozor si měly dávat i při tvorbě reklam a propagačních materiálů. Při jednání s ostatními subjekty na trhu instituce musejí dodržovat pravidla hospodářské soutěže, obchodních zvyklostí a poctivého obchodního styku včetně dobrých mravů. Finanční instituce mezi sebou mohou soutěžit s dobrou nabídkou kvalitních služeb, ne však s nepravdivými a pomlouvačnými výroky o konkurenci. Nesmírně důležitý je také článek, který se zabývá ochranou osobních údajů a důvěrností obchodních informací, ve kterém všechny informace podléhají dle Zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, mlčenlivosti. Poslední článek obsahuje informace o postupu pro podání podnětu nebo stížnosti klienta a o způsobu jejího vyřízení. (9)

Tento kodex bývá někdy označován jako „Superkodex“, neboť zastřešuje všechny významné asociace poskytovatelů finančních služeb. Nedílnou součástí kodexu jsou proto také kodexy účastnických asociací, které dále upravují činnost členských organizací a z tohoto základního kodexu vycházejí a doplňují ho. Seznam těchto kodexů a jejich základní obsah je možné nalézt v příloze č. 2 a v příloze č. 3.

K dodržování etického kodexu finančního trhu se přihlásily například tyto asociace:

Tabulka 1: Přihlášené asociace ke Kodexu finančního trhu

Asociace	Zkratka	Přijetí kodexu
Česká bankovní asociace	ČBA	říjen 2007
Česká leasingová a finanční asociace	ČLFA	leden 2008
Asociace penzijních fondů České republiky	APF	březen 2008
Česká asociace pojišťoven	ČAP	březen 2008

Zdroj: ČESKÁ BANKOVNÍ ASOCIACE. Etický kodex finančního trhu [online]. [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/projekty/ochrana-spotrebitele/eticky-kodex-financniho-trhu>

Etický kodex Komory daňových poradců ČR

Etický kodex KDP ČR vychází z právní úpravy daňového poradenství v ČR stanovené zákonem č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky, a dále z principu profesní etiky, který je možno nalézt v kodexu Confédération Fiscale Européenne, organizace zastřešující daňové poradenství v Evropě.

„Kodex je tak jedním ze základních dokumentů upravujících pravidla výkonu daňového poradenství. Jeho cílem je stanovit etické požadavky a zajistit dodržování vysokého profesního a morálního standardu v oblasti daňového poradenství.“ (21)

Tento kodex upravuje základních deset bodů:

- nezávislost daňového poradce;
- odpovědnost daňového poradce;
- péče a svědomitost při výkonu profese;
- mlčenlivost;
- slučitelné a neslučitelné činnosti daňového poradce;
- pravdivou reklamu;
- vztahy s profesními kolegy;
- odměna DP (zákazník má právo znát odměnu dopředu);
- profesní vzdělávání;
- sankce při porušení kodexu. (21)

4.5 Vykazování v účetnictví

4.5.1 Právní předpisy

Účetnictví podnikatelských subjektů v České republice upravuje soustava předpisů a norem, které navazují na jiné právní předpisy a zákony. Dohromady tyto normy vytvářejí komplexní účetní systém.

Základní prameny upravující vedení účetnictví jsou Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, Vyhláška č. 500/2002 Sb. a České účetní standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášky č. 500/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů. [16]

Pro mezinárodní harmonici účetnictví byly Radou pro mezinárodní účetní standardy (IASB) vytvořeny Mezinárodní účetní standardy účetního výkaznictví (dříve Mezinárodní účetní standardy). [1]

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Zákon o účetnictví je základním pilířem účetního systému v české republice, na které navazují další předpisy.

Stručný obsah zákona:

- a) definuje účetní jednotky (osoby podléhající zákonu o účetnictví) a soustavu podvojného účetnictví;
- b) definuje účetní období a předmět účetnictví;
- c) stanovuje základní povinnosti při vedení účetnictví a používání účetních metod (například oceňování a odepisování majetku a závazků);
- d) definuje účetní knihy, jejich otevírání a uzavírání, účetní doklady, archivaci účetních záznamů a inventarizaci;
- e) definuje směrnou účtovou osnovu a rozvrh;
- f) popisuje postup účetní závěrky (individuální i konsolidované), stanovuje základní požadavky na její obsah i zveřejňování (včetně její obsažení ve výroční zprávě a povinnosti auditu účetní závěrky);
- g) stanovuje pravidla pro oceňování v průběhu účetního období nebo k rozvahovému dni;
- h) upravuje způsob vydávání dalších účetních metodik;
- i) upravuje používání mezinárodních účetních standardů. [26]

Důležité pojmy:

Pro další postup je nutné rozvést některé důležité pojmy stanovené v zákonu.

Účetní záznam

Účetní záznam jsou data, která jsou nositeli informací o předmětu účetnictví nebo o jeho vedení. Každou informaci je účetní jednotka povinna zaznamenávat. Záznamy mají rozdílný charakter – od elementárních skutečností po souhrnné záznamy. Záznamy mohou mít listinnou, technickou nebo smíšenou formu.

Účetní zápisy

Účetní zápisy je účetní záznam, jehož obsah je stanoven v tomto zákoně v části o účetních knihách. Účetní zápisy se provádějí průběžně v celém účetním období po vyhotovení účetních dokladů. Účetní zápisy nesmí být prováděni mimo účetní knihy. [26]

Účetní doklady

Účetní doklad je průkazný záznam, který dle zákona musí obsahovat tyto náležitosti:

- a) *„označení účetního dokladu;*
- b) *obsah účetního případu a jeho účastníky;*
- c) *peněžní částku nebo informaci o ceně za měrnou jednotku a vyjádření množství;*
- d) *okamžik vyhotovení účetního dokladu;*
- e) *okamžiku uskutečnění účetního případu, není-li shodný s okamžikem podle písmene d);*
- f) *podpisový záznam podle §33a odst. 4 osoby odpovědné za účetní případ a podpisový záznam osoby odpovědné za jeho zaúčtování.“* [26]

Účetní jednotky jsou tyto účetní doklady povinny vyhotovovat bez zbytečného odkladu po zjištění skutečností, které se na dokladu zachycují.

Účetní knihy

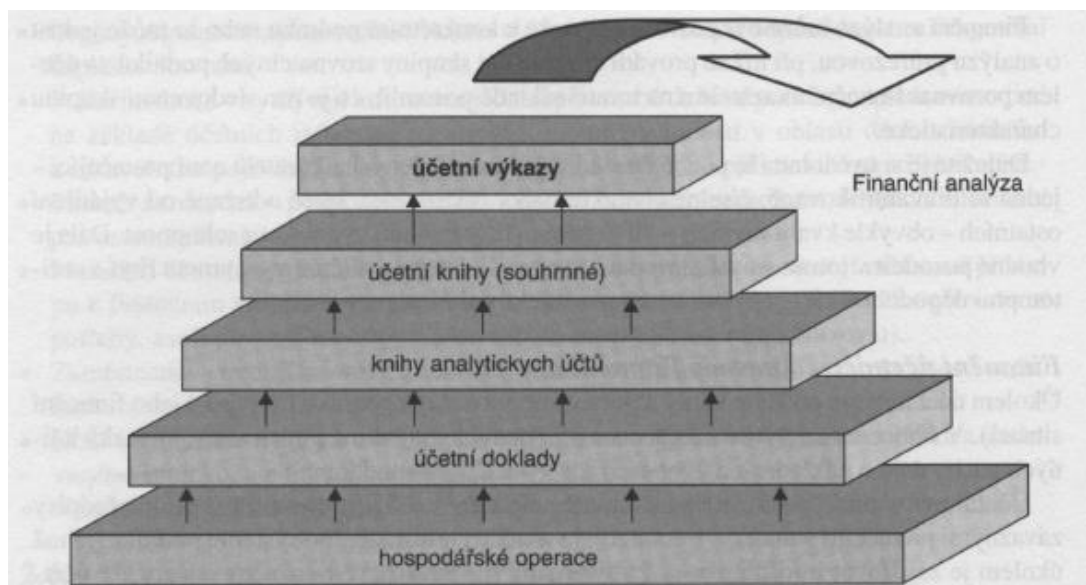
Pokud zákon nestanoví jinak, účtují účetní jednotky v deníku, v hlavní knize, v knihách analytické evidence a v knihách podrozvahových účtů.

V deníku jsou zápisy řazeny chronologicky a jsou zde zachyceny všechny účetní případy v období. Naopak v hlavní knize se účetní zápisy uspořádávají podle věcného hlediště na syntetických účtech. Hlavní kniha syntetických účtů dle účtového rozvrhu musí

obsahovat zůstatky účtu ke dni otevření hlavní knihy, souhrnné obraty stran „Má dáti“ a „Dal“ a zůstatky účtu ke dni, ke kterému se sestavuje účetní závěrka. Zřizování účtu mimo účtový rozvrh a účetní knihy je zakázáno. [28]

Podrobný rozpis účtů hlavní knihy je veden dle různých třídících hledisek v knihách analytické evidence. V knihách podrozvahových účtů jsou uvedeny specifické účetní zápisy (například účtování o pronajatém majetku).

Obrázek 4: Hierarchická struktura účetních údajů

Zdroj: DYTRT, Zdeněk. *Etika v podnikatelském prostředí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 196 s. ISBN 80-247-1589-9. s. 92

Vyhláška Ministerstva financí č. 500/2002 Sb.

Prováděcí vyhláška k podvojnému účetnictví pro podnikatele Ministerstva financí č. 500/2002 Sb. rozvádí některá ustanovení zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů. Této vyhlášce podléhají PO se sídlem na území České republiky, FO zapsané do Obchodního rejstříku a dalšího fyzické osoby, které podle zákona o UCE jsou povinny vést podvojně účetnictví¹, FO, které se rozhodli vést účetnictví dobrovolně, zahraniční PO podnikající na území ČR a organizační složky státu. [21]

Tato vyhláška upravuje zejména [21]:

- rozsah a jednotlivé části individuální i konsolidované účetní závěrky podnikatelů;

¹ Dle zákona o účetnictví podléhají vedení účetnictví také ostatní fyzické osoby, které jsou podnikateli, pokud jejich obrat podle zákona o dani z přidané hodnoty včetně plnění osvobozených od této daně, jež nejsou součástí obratu, v rámci jejich podnikatelské činnosti přesáhl za bezprostředně předcházející kalendářní rok částku 25 000 000 Kč, a to od prvního dne kalendářního roku. [28]

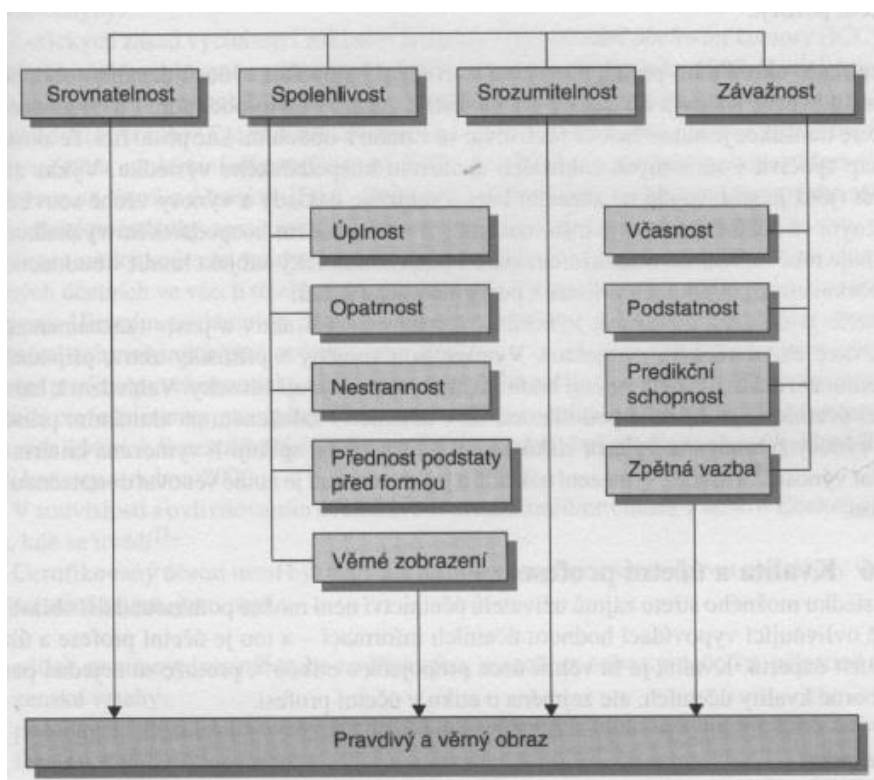
- položky individuálních účetních závěrek a formát výkazů „Rozvaha“ a „Výkaz zisků a ztrát“;
- uspořádání a označování položek závěrky;
- směrnou účtovou osnovu;
- použití účetních metod.

Důležité pojmy:

Účetní závěrka, rozsah a způsob sestavování účetní závěrky

Účetní závěrka je klíčovým dokumentem, ve kterém je shrnuta účetní práce za celé účetní období. Musí poskytovat uživatelům širokou škálu informací o majetkové, finanční a důchodové situaci firmy. Účetní závěrka musí vytvořit komplexní a věrný obraz o podniku a jeho hospodaření v právě minulém účetním období. Zobrazení v účetní závěrce musí být věrné a poctivé – obsah účetní závěrky musí odpovídat skutečnému stavu a být v souladu s platnými předpisy. Účetní závěrka je sestavena k rozvahovému dnu (den, kdy se uzavírají účetní knihy). Informace uvedené v závěrce musejí být spolehlivé, srovnatelné s jinými účetními jednotkami nebo s minulými obdobími, srozumitelné a nesmějí zde chybět všechny významné údaje a souvislosti. [16]

Obrázek 5: Kvalitativní charakteristiky účetních informací

Zdroj: DYTRT, Zdeněk. *Etika v podnikatelském prostředí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 196 s. ISBN 80-247-1589-9. s. 93

Účetní závěrka musí povinně obsahovat tyto informace [26]:

- jméno a příjmení, obchodní firmu nebo jiný název účetní jednotky;
- bydliště nebo místo podnikání;
- identifikační číslo;
- právní formu účetní jednotky;
- předmět podnikání;
- rozvahový den;
- okamžik sestavení účetní závěrky.

Účetní závěrka zahrnuje rozvahu, výkaz zisku a ztráty, přílohu a může zahrnovat i přehled o finančních tocích a přehled o změnách vlastního kapitálu. Dle toho, kdy je sestavována rozlišujeme řádnou, mimořádnou a mezitímní účetní závěrku. Účetní závěrku firmy sestavují buď v plném rozsahu, nebo ve zjednodušeném rozsahu.²

Rozvaha

Rozvaha je bilančně uspořádaný přehled majetku a zdrojů financování. Uspořádání a označování položek je stanoveno v příloze Vyhlášky MF č. 500/2002 Sb. Aktiva i pasiva se vykazují za běžné a minulé období. Aktiva za běžné období se vykazují v rozvaze v netto hodnotě, kterou dostaneme odečtením položek korekce (oprávky a opravné položky) od brutto stavu majetku (neboli jeho vstupní ceny).

Majetek i závazky se v účetních knihách člení na krátkodobý a dlouhodobý (podle doby použitelnosti do 1 roku splatnosti nebo dle záměru jednotky při pořízení). [16]

Výkaz zisků a ztrát

Výkaz zisků a ztrát (neboli též výsledovka) je stupňovitě uspořádaný přehled nákladů a výnosů včetně mezisoučtů. Výkaz zisků a ztrát je možné sestavovat v účelovém nebo druhovém členění. [16]

Příloha

Příloha k účetní závěrce je nedílnou součástí závěrky. Příloha doplňuje a vysvětluje údaje uvedené v rozvaze a výkazu zisků a ztrát a musí obsahovat údaje o účetní jednotce, o stavu zaměstnanců, o účetních jednotkách, ve kterých má sestavující jednotka pod-

² Účetní závěrku v plném rozsahu sestavují povinně všechny akciové společnosti a pak podnikatelé, kteří mají povinnost účetní závěrku ověřovat auditorem. Nařízený audit mají zahraniční osoby, osoby, kterým tuto povinnost stanová zvláštní předpis, akciové společnosti, které splní jedno kritérium a ostatní společnosti a další účetní jednotky, které splní dvě z následujících kritérií:

1. Aktiva celkem za bezprostředně předcházející účetní období přesáhnou částku 40 mil. Kč,
2. Roční úhrn čistého obrátu za předcházející období přesáhne částku 80 mil. Kč,
3. Průměrný přepočtený stav zaměstnanců za předcházející období byl více než 50. [28]

statný nebo rozhodující vliv a další. Informace o některých metodách oceňování, odepisování a další. [20]

Přehled o peněžních tocích

Přehled obsahuje informace o pohybu peněžních prostředků a peněžních ekvivalentů. Cash flow, jak se výkaz též nazývá, se sestavuje odděleně za provozní, finanční a investiční činnost. Jde o nepovinnou součást účetní závěrky. [20]

Přehled o změnách vlastního kapitálu

Přehled o změnách vlastního kapitálu obsahuje informace o změně složek vlastního kapitálu mezi dvěma účetními obdobími (mezi dvěma rozvahovými dny). Stejně jako v případě Cash flow jde o nepovinnou součást účetní závěrky. [20]

Konsolidovaná účetní závěrka

Konsolidovaná účetní závěrka poskytuje informace o finanční situaci skupiny, jako by šlo o jediný subjekt bez ohledu na právní vymezení jednotlivých právnických osob. Neslouží pro daňové účely ani pro účely rozdělování hospodářského výsledku. Tuto závěrku sestavuje konsolidující účetní jednotka a zahrnuje do ní údaje z ostatních účetních jednotek, které tvoří jeden konsolidační celek (účetní jednotky pod společným vlivem a účetní jednotky přidružené). Konsolidovaná účetní závěrka slouží k informování akcionářů a společníků mateřského podniku i dalších zainteresovaných osob. [26]

Účetní závěrka a mezinárodní účetní standardy účetního výkaznictví (IFRS)

Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS – International Financial Reporting Standards), je soubor účetních standardů vydávaných Radou pro mezinárodní účetní standardy (IASB). [1]

Dříve byly standardy vydávány pod názvem „Mezinárodní účetní standardy“ (IAS) a většina z nich stále platí. Mezinárodní účetní standardy IAS byly vydávány v letech 1973 až 2001 Výborem pro mezinárodní účetní standardy (IASC). Od dubna 2001 jsou standardy vydávány radou IASB pod názvem IFRS a postupně nahrazují dřívější standardy IAS. [1]

Povinnost sestavení účetní závěrky podle Mezinárodních standardů účetního výkaznictví mají od 1. ledna 2005 účetní jednotky, které emitují cenné papíry registrované na regulovaném trhu cenných papírů v členských státech Evropské unie. [20]

Účetní závěrka podle těchto standardů obsahuje:

- výkaz o finanční pozici (obdobu rozvahy);
- výkaz o finanční výkonnosti (obdobu výsledovky);
- výkaz o úplném hospodářském výsledku;
- výkaz o změnách ve vlastním kapitálu;
- výkaz o peněžních tocích;
- komentář (obdobu přílohy);

České účetní standardy

České účetní standardy, které vydalo MF ČR, mají zajistit soulad mezi účetními jednotkami při používání účetních metod. Standardy obsahují konkrétní popis účetní metody nebo účtování. Pokud bude účetní jednotka postupovat podle těchto standardů, předpokládá se, že postupuje v souladu se zákonem o účetnictví. V současné době v České republice existuje 23 účetních standardů, jejichž seznam je uveden v příloze č. 4.

Další předpisy ČR

Účetnictví je velice složité a oblasti, které jsou v něm zaznamenávány, se dotýkají i jiných oblastí, které jsou upraveny speciálními předpisy. Tyto předpisy můžete najít v příloze č. 3.

4.5.2 Význam účetnictví

Účetní systém lze chápat jako součást informačního systému podniku. Jeho úkolem je podávat věrné a poctivé údaje o stavu majetku a závazků, nákladů a výnosů a výsledku hospodaření. [26] Součástí tohoto systému je účetní výkaznictví i běžné účetnictví. Finanční účetnictví je pouze jedna z jeho částí, jejímž úkolem je po ekonomické stránce zobrazit to, co se stalo (minulost podniku). Další informace o podnikových činnostech včetně podnikových kalkulací můžeme nalézt ve vnitropodnikovém účetnictví. Budoucností podniku se zabývá finanční plánování, které obsahuje rozpočetnictví a předběžné kalkulace. [3]

Hovoříme-li se o účetním systému jako účetní soustavě v konkrétní zemi, musíme mít na paměti, kdo informace z tohoto systému čerpá, jaký je vztah mezi účetnictvím a daněmi, v jaké míře je v zemi účetnictví regulováno, jak se v podniku oceňuje a jak vypadá zisk a daň ze zisku při zásadách opatrnosti. [3]

Požadavky na vedení účetnictví

Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví poctivě a podávat tak věrný obraz o stavu hospodaření. Zobrazení se považuje za věrné a poctivé, pokud obsah účetních případů odpovídá skutečnému stavu. Ve výjimečných případech se účetní jednotka může odchýlit od českých účetních předpisů za předpokladu, že stanovené účetní metody v standardech neumožňují zajistit poctivý a věrný obraz, zvolené metody zajistí věrný a poctivý obraz o účetnictví a odchylka od Českých účetních Standardů bude poznamenána v příloze účetní závěrky. [16]

„Účetní jednotky jsou povinny vést účetnictví správné, úplné, průkazné, srozumitelné, přehledné a způsobem zaručujícím trvalost účetních záznamů.“ [26]:

- **správně** – účetnictví je správné, pokud je v souladu se zákonem o účetnictví, vyhláškami k zákonu, Českými účetními Standardy a dalšími předpisy, které jak přímo tak nepřímo upravují účetnictví;
- **úplně** – účetnictví je úplné, pokud v účetním období jsou v účetních knihách zaznamenány všechny účetní případy³, účetní jednotka sestavila závěrku, vyhotovila výroční zprávu a zveřejnila informace podle zákona o účetnictví;
- **průkazně** – účetnictví je průkazné, pokud jsou účetní případy doloženy účetními záznamy (účetními doklady);
- **srozumitelně** – účetnictví je srozumitelné, pokud je spolehlivě a jednoznačně možné určit obsah účetních případů a obsah účetních záznamů;
- **trvale** – účetní záznamy musí být uloženy a archivovány v předepsaných lhůtách.

4.6 Etika v účetní profesi

Kvalitu účetních informací můžeme posuzovat podle vypovídací schopnosti účetních informací. Protože je kvalita výrazně spojena s etikou účetní profese, je nutností dodržovat základní etické zásady a principy. [3]

Pokud se ve finanční sféře rozhodneme špatně, následky mohou být katastrofální. Finanční skandály poškozují nejenom jméno firmy, ale i zaměstnance, kteří pro ni pracují. Lidé věří, že účetní, kteří zpracovávají finanční data, reprezentují výsledky a rozhodnutí firmy. Zjednodušují data a připravují informace pro budoucí rozhodování tak, aby mohly být využity v předstihu a zajistily firmě výhodu. Účetní informace proto musí být co nejvíce pravdivé. Bohužel je ve velkých společnostech účetnictví velice rozsáhlé a

³ Účetní případ je skutečnost, která je předmětem účetnictví (zaznamenaná hospodářská operace) [26]

v záplavě dat nemůže účetní věnovat každé informaci takovou pozornost, jako u firem malých. Finanční analýzy velké firmy zpracovává více pracovníků a může docházet k neúmyslným nepřesnostem. [9]

Před rokem 2002 nebylo etické jednání v účetnictví příliš důležitým tématem. Stát jako regulátor a zákonodárce i podnikatelské subjekty se spíše zaměřovaly na správnost a úplnost účetních výkazů a na možnosti zpronevěry, než na chování profesních účetních. Přesto již některé zásady etického chování (později zakotvené v profesních normách), byly součástí interních norem a školení některých finančních institucí, především bank. Až po finančních skandálech firem Enron [2] a WorldCom v roce 2001 a 2002 (a pádu auditorské firmy Arthur Andersen) se etické chování profesních účetních a firem začalo sledovat. Finanční instituce jsou za selhání v oblastech propojení společností, nezávislosti, uzavírání obchodů či přijímání darů trestány úvěrovými ztrátami či ztrátami na důvěře u veřejnosti, které se projevují ještě rychleji. (37)

Účetní profese na to reagovala rozvinutím etických norem, a to zejména s důrazem na jednání profesních účetních ve veřejném zájmu (nikoli pouze v zájmu klientů). Za základní pramen účetní etiky, který shrnuje základní principy a zásady, můžeme považovat Etický kodex profesních účetních - Code of Ethics for Professional Accountants, který byl sepsán členy Mezinárodní federace účetních (IFAC).

V České republice můžeme najít dva kodexy, které z tohoto mezinárodního kodexu vycházejí. A to **Etický kodex profesních účetních**, vydávaný Komorou certifikovaných účetních jako organizační složky Svazu účetních v ČR, a **Etický kodex pro auditory a účetní znalce**, který v roce 2005 přijala Komora auditorů ČR. Podrobně budou tyto kodexy probrány v dalších kapitolách. [3]

4.6.1 Porušování etiky

Londýnský Institute of Business Ethics (16) sestavil seznam problémových oblastí, v nichž se mohou objevit závažné etické nedostatky. Jsou to:

- vztahy vůči spotřebitelům (odpovědnost za výrobek, záruky, servis, reklama);
- vztahy vůči majitelům a investorům (zájmy skupin, pravdivost výkazů);
- vztahy k zaměstnancům (práva osobnosti, diskriminace při zaměstnávání, pracovní prostředí, právo na informace, spoluúčast na rozhodování, spravedlnost při odměňování);
- vztahy k obchodním partnerům (dodržování platebních a jiných závazků);

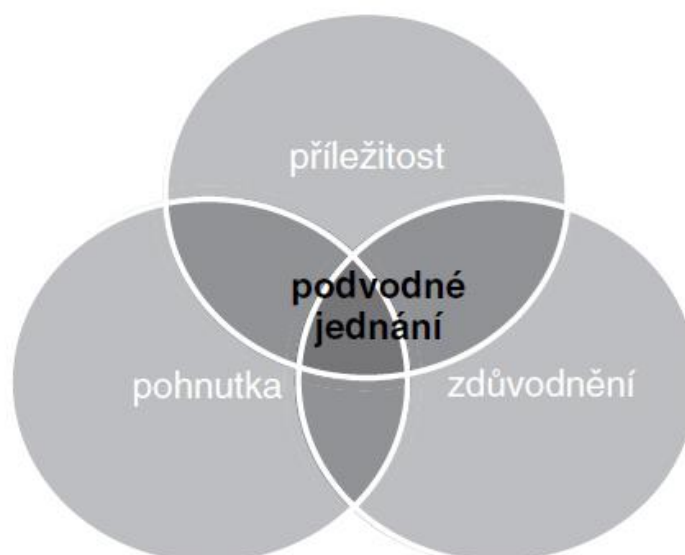
- vztahy vůči státu (placení daní, účetnictví, dodržování předpisů);
- vztahy ke konkurenci (poctivá soutěž);
- vztahy vůči společnosti (sponzorství, dary, pracovní příležitosti);
- vztah k životnímu prostředí (ochrana životního prostředí). [18]

4.6.2 Podvody

Dle § 250 Trestního zákona je podvod trestný čin, jehož se dopustí ten, kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou. [25]

Podvodné jednání ve firmě můžeme rozdělit na vnitřní a vnější. Vnější podvody nejsou tak časté (jejich pachateli jsou osoby z vnějšího okolí daného podniku), proto se zaměříme na ty vnitřní. O vnitřním podvodu mluvíme, pokud zaměstnanec zneužije své postavení ve firmě k získání osobního prospěchu. Tito podvodníci mají dokonalou znalost vnitřního prostředí a většinou ve firmě zastávají výše postavené pozice. Podvod však může spáchat i statutární orgán firmy, nikoli jen jednotlivec. Spáchání vnitřního podvodu napomáhají tři základní faktory – a to **příležitost, pohnutka a schopnost si své podvodné jednání zdůvodnit**. Pokud se tyto faktory střetnou v jednom bodě, je zde vysoký předpoklad podvodu.

Obrázek 6: Tři faktory pro spáchání podvodného jednání

Zdroj: WELLS, Joseph T. *Principles of fraud examination*. 442 s. New Jersey : John Wiley & Sons, Inc., 2005, s. 8, ISBN 0-471-51708-9.

Vnitřní podvody můžeme členit na tři základní skupiny – neoprávněné jednání a nakládání s aktivy podniku (viz příloha č. 5), zkreslování výkazů a korupční jednání. [24]

Obrázek 7: Členění vnitřního podvodného jednání

Zdroj: Zdroj: WELLS, Joseph T. *Principles of fraud examination*. 442 s. New Jersey : John Wiley & Sons, Inc., 2005, s. 8, ISBN 0-471-51708-9.

Konkrétně se v účetnictví při spáchání podvodů využívá metod agresivního (někdy též nazýváno kreativního) účetnictví. Základní způsoby manipulace s výkazy jsou popsány v knize J. Jiráskova [11]:

- předčasné zapisování příjmů (například zapsání příjmů před dodávkou nebo poskytnutí služby);
- zapisování fiktivních příjmů;
- zveličování příjmů jednorázovými částkami (například při prodeji znehodnocených aktiv);
- převedení běžných výdajů do dřívějších nebo pozdějších období;
- převedení běžných příjmů do pozdějších období (vytvoření rezerv a jejich následné rozpuštění);
- opomenutí, vynechání nebo zmenšení hodnoty závazků (například vynechání zápisu závazku, přestože trvá);
- zahrnování výdajů do běžného období jako zvláštních plateb („umělé nafouknutí plateb“).

Kromě manipulace s výkazy se můžeme setkat i s dalšími „přímými“ formami podvodného jednání:

- zpronevěra aktiv (krádeže zásob, majetku nebo hotovosti);
- falšování záznamu o odpracovaných hodinách (a výše vyplacené mzdy);
- úvěrové podvody;
- padělání šeků;
- pojistné podvody a úplatky.

4.6.3 Odhalování podvodů a chyb

Knihy autorů M. J. Epsteina a A. D. Spaldinga uvádí, že pro odhalení podvodů je nutné zavést určité úkoly a omezení ve firmě. Účetního musí kontrolovat i jiné subjekty, například uživatelé finančních výkazů (z řad akcionářů tak veřejnosti) [8]

Důležitými nástroji pro odhalení podvodů jsou:

- interní audit;
- anonymní informační linky;
- ratingové agentury;
- analýzy, kontroly a všímání si změn ve společnosti;
- náhoda.

Interní audit

Interní audit je nezávislá a objektivní poradenská činnost, která ve společnosti zajišťuje kontrolu rizik, etického chování a hodnocení managementu. Tento audit zvyšuje hodnotu společnosti a zajišťuje dosahování jejích cílů.

Mezi funkce interního auditu patří vyšetřování případných podvodů, zanalyzování jejich příčin a na základě těchto zjištění podat návrhy na zlepšení kontroly. Do povinnosti interního auditora patří také udržování si potřebné kvalifikace, monitorování anonymních linek a organizace interních školení v oblasti etiky.

Anonymní informační linky (Whistleblowing)

Whistleblowing je definován jako anonymní oznámení neetického chování zevnitř nebo zvenku podniku (externí x interní) těm pracovníkům, kteří mohou tomuto chování zamezit ze svého postavení ve firmě. Tento způsob se používá, pokud už byly vyčerpány ostatní možnosti (například informování nadřízených).

5. PRAKTICKÁ ČÁST

5.1 Úroveň etiky v podnikání v České republice

V roce 1995 provedla česká společnost Gabal Analysis and Consulting (14) průzkum mezi českými i zahraničními podniky. Zároveň provedla reprezentativní šetření mezi občany. Z výsledků vyplývá, že v důsledku stavu etiky v podnikání v ČR má 61 % českých a 44 % zahraničních firem vážné problémy.

Nejvyšší etické problémy se objevují v oblasti dodržování plateb, závazků a slibů, dodržování smluv, při nabídkovém řízení a korektnosti informací. Konkrétní přehled problémů a procent u českých a zahraničních podniků uvádí následující tabulka. [18]

Tabulka 2: Přehled etických problémů

Problém	Čeští účastníci	Zahraníční účastníci
Dodržování plateb	62 %	5 %
Dodržování závazků a slibů	39 %	46 %
Dodržování smluv	29 %	31 %
Nabídkové řízení	40 %	37 %
Korektnost informací	17 %	29 %

Zdroj: vlastní zpracování dle průzkumu Gabal Analysis and Consulting

5.2 Celosvětový průzkum hospodářské kriminality

Každé 2 roky firma PricewaterhouseCoopers provádí analýzu hospodářské kriminality po celém světě. V roce 2011 (poslední známé výsledky) se tento průzkum konal již po šesté a zúčastnilo se ho přes 3877 odborníků ze 78 zemí, včetně zástupců 84 předních společností z České republiky. Tyto výsledky jsou uváděny procentuálně, aby mohly být porovnávány v čase i v prostoru (s ostatními zeměmi) i v případě, že se průzkumů účastní jiný počet dotazovaných firem. (30)

K odhalování podvodů slouží interní telefonní linky a interní audity. Bohužel ještě v současné době 42 % českých společností neprovádí žádné hodnocení rizik podvodů nebo o takovém hodnocení neví. Celkové hodnocení situace hospodářské kriminality mezi lety 2003 – 2011 v České republice, v Evropě a světě je zpracováno v příloze č. 6.

Obrázek 8: Celosvětový průzkum hospodářské kriminality 2011 - zpráva pro ČR od firmy PricewaterhouseCoopers

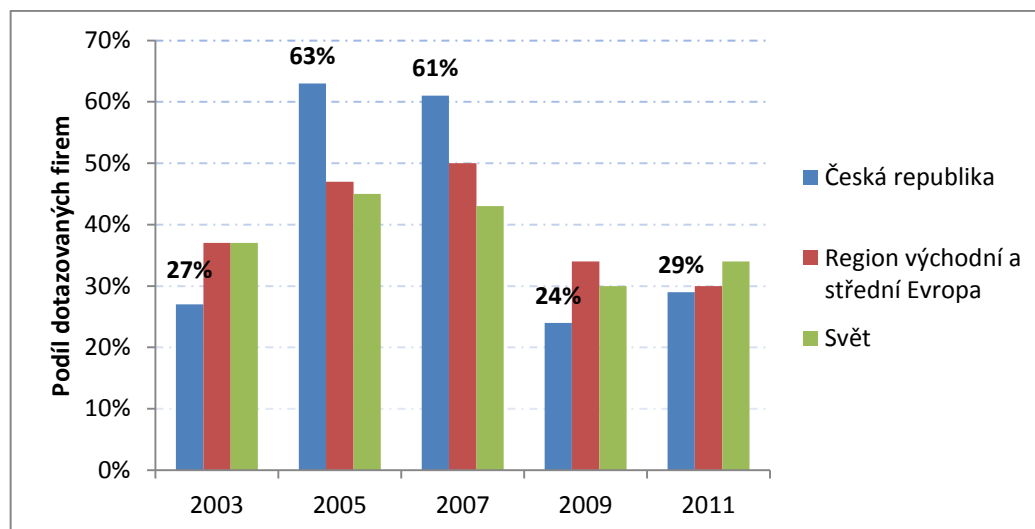
Současný stav hospodářské kriminality v České republice

- Hospodářská kriminalita nadále představuje závažný problém ovlivňující společnosti po celém světě, včetně České republiky. Celkem 29 % společností v České republice se v uplynulém roce stalo obětí hospodářské kriminality. Tento výsledek je mírně pod průměrem regionu střední a východní Evropy (30 %) i pod celosvětovým průměrem (34 %). Představuje však oproti minulému průzkumu **nárůst výskytu podvodů o 5 procentních bodů**.
- **Majetková zpronevěra** tradičně zůstává nejčastějším typem hospodářské kriminality v České republice (75 %). Stejná situace je ve střední a východní Evropě (69 %) i celosvětově (72 %). Tento výsledek však není překvapením vzhledem k tomu, že majetková zpronevěra je zpravidla lépe odhalitelná než jiné typy podvodů. **Společně s počítačovou kriminalitou** se rovněž nejvíce podílí na procentuálním nárůstu společností postižených hospodářskou kriminalitou.
- Dalšími nejčastějšími typy podvodu v České republice jsou **účetní podvody** (21 %) a **korupce a uplácení** (21 %). Přestože podíl těchto typů hospodářské kriminality ve srovnání s rokem 2009 poklesl, měli bychom být při tvorbě konečných závěrů opatrní. Naše zkušenosti ukazují, že výskyt korupce či uplácení je pravděpodobně mnohem vyšší, neboť je velmi složité tyto delikty identifikovat a často zůstávají neodhalené. V případě účetních podvodů mohl být pokles způsoben snížením nátlaku na vedení společností, aby manipulovaly s finančními výkazy, a „vylepšovaly“ si tak své výsledky. V době, kdy tento průzkum probíhal, totiž došlo k částečnému zlepšení ekonomické situace. Vzhledem k současnému vývoji světové ekonomiky, zejména Evropy, však může tento tlak opět velmi rychle zesílit a dosáhnout i vyšších úrovní.
- Náklady spojené s podvodem jsou vysoké. Téměř 38 % respondentů z České republiky, kteří se v minulých dvanácti měsících setkali s podvodem, uvedlo, že celkové náklady **přesáhly 100 tisíc USD**, přitom 8 % utrpělo škodu převyšující **5 milionů USD**. Důsledky podvodu však nejsou pouze přímé finanční náklady. Přestože je zpravidla velmi obtížné nepřímé náklady vyčíslit, jejich dopady mohou být stejně závažné. Celkem 67 % společností, které se staly obětí hospodářského zločinu v uplynulých dvanácti měsících, uvedlo jako **nejzávažnější nefinanční dopad zhoršení morálky zaměstnanců**.
- Hlavní hrozba z pohledu hospodářské kriminality přišla zevnitř organizace, a to **ze strany zaměstnanců** (67 %). Toto číslo ve srovnání s rokem 2009 (50 %) výrazně vzrostlo. Nejčastějšími **externími pachateli byli zákazníci** (43 %) a **dodavatelé** (29 %).
- Náš průzkum naznačuje, že se české společnosti nebojí radikálního postupu vůči interním i externím pachatelům podvodů. Nejčastější reakcí v případě interních pachatelů bylo **propuštění** (81 %). Obdobně v 71 % byl ukončen obchodní vztah s externím pachatelem. Tento výsledek představuje výrazný nárůst oproti roku 2009 (30 %) a je vysoko nad průměrem střední a východní Evropy (53 %) i celosvětově (39 %). Malá tolerance vůči pachatelům podvodů je jistě pozitivní, přesto bychom společně rovněž doporučili, aby se více soustředily i na oblast prevence. Programy „poznej lépe své zaměstnance a obchodní partnery“, které by měly být aplikovány před začátkem spolupráce, jsou zřejmě méně nákladné než následky podvodů.
- Je povzbuzující, že prostřednictvím detekčních mechanismů je odhaleno stále více podvodů. Již 38 % napadených českých společností odhalilo podvod pomocí **systémů řízení rizik** nebo během **pravidelných interních auditů** (2009: 35 %). Je tedy zřejmé, že se tuzemské firmy při detekci podvodu **chtějí stále méně spoléhat na náhodu**. Avšak v situaci, kdy 1 z 5 podvodů byl odhalen prostředky mimo oblast vlivu managementu, vidíme v této oblasti stále prostor pro zlepšení:
 - 42 % českých společností **neprovádí žádné hodnocení rizik podvodů** nebo o takovém hodnocení neví. Hlavním důvodem je **počít nedostatečné přidání hodnoty tohoto nástroje** (57 %) nebo **neznalost obsahu** tohoto pojmu (21 %).
 - 71 % českých společností **nevyužívá mechanismy anonymní informační linky**. Tento fakt je poměrně překvapivý, je-li totiž z naší zkušenosti fungující anonymní informační linka pomáhá k odhalení podvodů právě v situacích, kdy se jiné prostředky detekce ukazují jako neúčinné.

Zdroj: PRICEWATERHOUSECOOPERS. *Celosvětový průzkum hospodářské kriminality - ČR*. [online]. [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: http://www.pwc.com/cz/en/hospodarska-kriminalita/assets/Crime_survey_CR_czech_ele.pdf.

Graf 1: Vývoj hospodářské kriminality 2003 – 2011

Zdroj: vlastní zpracování dle průzkumu PricewaterhouseCoopers 2011, 2009, 2007, 2005, 2003

V roce 2011 29 % firem uvedlo, že se stalo obětí nějaké formy hospodářské kriminality. Toto číslo je pod evropským⁴ (30 %) i celosvětovým (34 %) průměrem. Z výše uvedeného grafu (graf č. 1) je možné vyčíst, že nejlépe Česká republika dopadla se skórem 24 % v roce 2009. Naopak nejhůře si vedla mezi lety 2005 až 2007, kdy se hospodářská kriminalita průměrně objevila v každé šesté dotázané firmě z deseti a tento výsledek mnohokrát převýšil evropské i světové výsledky. Naopak v letech 2003, 2009 a 2011 byly výsledky České republiky vždy lepší než světové i evropské.

V roce 2011 dopadla Česká republika následovně:

Tabulka 3: Typy podvodů a škody u napadených firem 2011

Kategorie	Podíl firem
Firmy, ve kterých se objevila majetková zpronevěra	75 %
Firmy, ve kterých se objevily účetní podvody	21 %
Firmy, ve kterých se setkaly s korupcí a uplácením	21 %
Firmy, u nichž náklady spojené s korupcí byly vyšší než 100 tisíc USD	38 %
Firmy, u nichž náklady spojené s korupcí byly vyšší než 5 mil.USD	8 %

Zdroj: vlastní zpracování dle průzkumu PricewaterhouseCoopers 2011

⁴ Průměr pouze pro východní a střední Evropu

Z tabulky č. 3 je zřejmé, že nejvyšší procento podvodů ve firmách v České republice je spojeno s majetkovou zpronevěrou (75 % všech podvodů). O druhé místo se dělí korupce a uplácení právě s účetními podvody (21 %). U 38 % napadených firem škody z těchto podvodů přesáhnou více jak 100 000 USD (asi 2 mil. Kč) a u 8% z těchto firem náklady přesáhnou i 5 mil. USD (přibližně 100 mil. Kč).

Tabulka 4: Pachatelé hospodářské kriminality u napadených společností 2011

Pachatel	Podíl firem
Zaměstnanci	67 %
Zákazníci	43 %
Dodavatelé	29 %

Zdroj: vlastní zpracování dle průzkumu PricewaterhouseCoopers 2011

Účetní podvody patří tedy na druhé místo v žebříčku hospodářské kriminality. Dle průzkumu PWC v tabulce č. 4 je vidět, že nejčastějšími pachateli jsou interní zaměstnanci firmy, mezi které patří samozřejmě i účetní. Z celkového počtu případů zabírají interní podvody 67 %.

Už z celosvětového průzkumu firmy Ernst & Young (28), který se zaměřil na podvody v roce 2004, vyplynulo, že více jak 85 % nejzávažnější podvodů způsobují zaměstnanci a jiné interní subjekty. Tyto výsledky se tedy částečně shodují.

Bohužel na našem finančním trhu stále přibývají možnosti, jak zkreslit finanční výkazy. Zvyšuje se úroveň konkurence a tím doléhá na podniky, které hledají záchranu v úlevách a fixlování. Hra s čísly je snadná, ale bohužel mají tyto úpravy malou pravděpodobnost, že se odhalí.. [11]

5.2.1 Srovnání hospodářské kriminality v letech 2009 a 2011

Pro toto srovnání byly použity statistické metody relativní a absolutní změny údajů časové řady. Vyjadřují rozdíly oproti minulému roku a sledují vývoj ukazatelů.

Tabulka 5: Hospodářská kriminalita 2009 - 2011

Kategorie	Podíl firem (v %)			
	2009	2011	Absolutní nárůst/pokles (2011-2009)	Relativní nárůst/pokles (2011/2009-1)
Celkový podíl firem napadených hospodářskou kriminalitou				
Česká republika	24,00	29,00	5,00	20,83
Region východní a střední Evropa	34,00	30,00	-4,00	-11,76
Svět	30,00	34,00	4,00	13,33
Typy podvodů a škody u napadených firem v ČR				
Firmy, ve kterých se objevila majetková zpronevěra	60,00	75,00	15,00	25,00
<i>Firmy, ve kterých se objevily účetní podvody</i>	50,00	21,00	-29,00	-58,00
Firmy, ve kterých se setkaly s korupcí a uplácením	30,00	21,00	-9,00	-30,00
Pachatelé hospodářské kriminality u napadených firem v ČR				
Zaměstnanci	50,00	67,00	17,00	34,00
Zákazníci	33,00	43,00	10,00	30,30
Dodavatelé	11,00	29,00	18,00	163,64

Zdroj: vlastní zpracování dle průzkumu PricewaterhouseCoopers 2011, 2009

Mezi posledními dvěma průzkumy (2011 a 2009) měla hospodářská kriminalita obecně v České republice vzrůst o 5 % (21% nárůst oproti roku 2009). Bohužel tato čísla ještě nemusí být konečná. Velké množství podvodů nebylo nikdy odhaleno, a proto nemohou být v této statistice zahrnuty. Průzkum také obsahuje jen vzorek firem z celé České republiky (průzkumu se zúčastnilo 84 předních českých firem).

Dle tabulky č. 5 je Česká republika na tom přece jen o něco lépe, než světový průměr (v roce 2009 o 6 %, v roce 2011 o 5%). Zatímco podíl firem s majetkovou zpronevěrou rostl (přibližně o 15 %), podíly firem s účetními podvody (- 29 %) a korupcí a upláce-

ním (- 9 %) se výrazně snížily. V tabulce č. 5 je zvýrazněna část se zkreslováním finančních výkazů.

Spolu s rostoucí kriminalitou se zvýšil i podíl podvodů spáchaných zaměstnanci (nárůst o 17 %).

5.2.2 Porušování etiky v číslech - účetní podvody

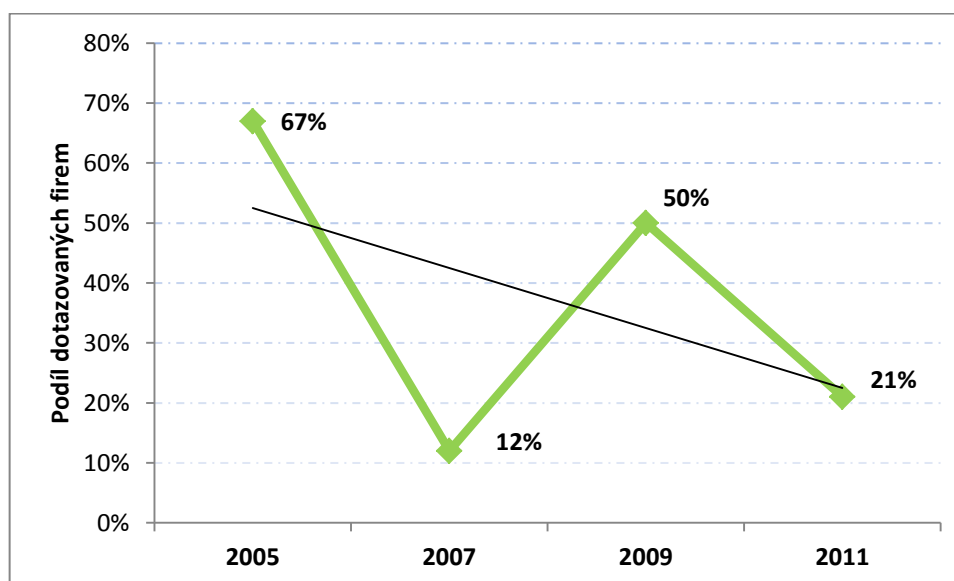
Tabulka 6: Účetní podvody 2005 - 2011 dle PWC

Kategorie	Podíl dotazovaných firem			
	2005	2007	2009	2011
Firmy, ve kterých se objevily účetní podvody	67 %	12 %	50 %	21 %

Zdroj: vlastní zpracování dle průzkumu PricewaterhouseCoopers 2011, 2009, 2007, 2005

Porovnání firem s účetními podvody zpracovaný v tabulce č. 6 z průzkumu společnosti PricewaterhouseCoopers ukázal, že v roce 2009 u velkých podniků s více jak 1000 zaměstnanci musí řešit účetní podvody každý rok přibližně 50% těchto firem. Tyto podniky ztrácí až 5 % z celkového zisku ročně, přičemž nejvyšších podíl na těchto procentech mají nelegální činnosti ve finančních odděleních. Nejvíce podvodů bylo spácháno manipulací s finančními výkazy. V roce 2011 už podíl těchto firem dosahoval pouze 21 %. Relativní 58% snížení mohlo být způsobeno zlepšením vnitřního kontrolního systému, nebo podvody pouze nebyly doposud odhaleny.

Graf 2: Vývoj firem s účetními podvody (zkreslování finančních výkazů)

Zdroj: vlastní zpracování dle průzkumu PricewaterhouseCoopers 2011, 2009, 2007, 2005

Na grafu č. 2 je možné sledovat vývoj podílů firem s účetními podvody. Procentuální podíl během let značně kolísá. Nejhorší situace byla v České republice v roce 2005 (67 %). Naopak nejlépe dopadly firmy při průzkumu v roce 2007, kdy byl podíl na nejnižších 12 %. Trend přesto ukazuje potupné snižování podvodného jednání.

5.2.3 Česká republika versus ostatní státy Evropy

Tabulka 7: ČR versus ostatní státy střední a východní Evropy

Kategorie	Česká republika	Slovensko	Polsko	Maďarsko
Počet respondentů	84	84	79	85
Celkový podíl firem napadených hospodářskou kriminalitou	29 %	21 %	39 %	28 %
Celkový počet firem napadených hospodářskou kriminalitou	24	18	31	24
Podíl firem, ve kterých se objevily účetní podvody - manipulace s finančními výkazy	21 %	6 %	23 %	21 %
Počet firem, ve kterých se objevily účetní podvody - manipulace s finančními výkazy	5	1	7	5

Zdroj: vlastní zpracování dle průzkumů PricewaterhouseCoopers 2011

Pro znázornění úrovně hospodářské kriminality a její specifické formy účetních podvodů byly z dostupných statistických údajů vybrány čtyři země Evropské unie ze střední a východní Evropy, které jsou z ekonomického pohledu srovnatelné. Jako třídící kritérium bylo použito přepočtené HDP na hlavu v procentech za rok 2011 (tyto země se umístily na 18., 20., 22. a 23. místě z celkového počtu 27 zemí EU). (15)

Výše uvedená tabulka č. 7 ukazuje, že nejhorší situace v hospodářské kriminalitě v roce 2011 byla v Polsku. Ze všech 84 dotazovaných firem 39 % (31 firem) uvedlo, že v posledních 12 měsících se setkaly s kriminalitou. Nejlépe ze všech hodnocených zemí dopadl náš soused, Slovensko. Pouze 21 % firem bylo napadeno hospodářskou kriminalitou (18 z celkových 84 dotazovaných firem). Česká republika je s 29 % po Maďarsku

(28 %) až na třetím místě. Detailní přehled o hospodářské kriminalitě v těchto 4 státech střední a východní Evropy je k dispozici v příloze č. 7.

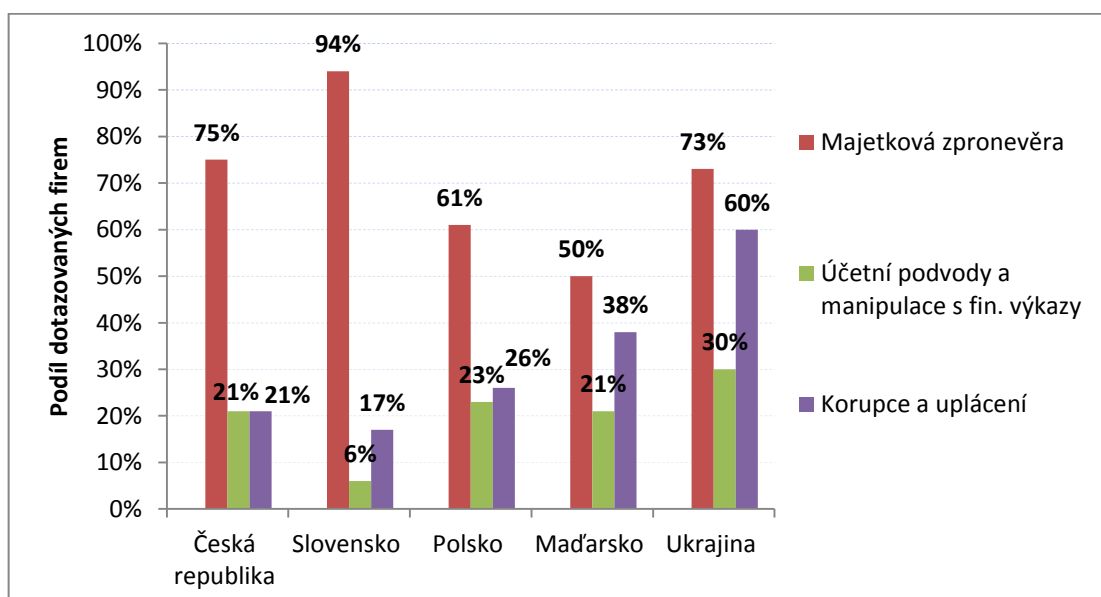
Tabulka 8: Pachatelé podvodů v evropských státech - zaměstnanci

Veličina	Česká republika	Slovensko	Polsko	Maďarsko	Průměr
Podíl firem	67 %	61 %	42 %	38 %	47 %
Počet firem	16	11	13	9	11

Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů dle průzkumů PricewaterhouseCoopers 2011

V tabulce č. 8 jsou rozpracovány údaje o pachatelích hospodářské kriminality v evropských státech. Nejčastěji jsou to vlastní (interní zaměstnanci). Podíl těchto zaměstnanců v ČR je vyšší, než průměr ze zkoumaných dalších tří států (o 20 % vyšší).

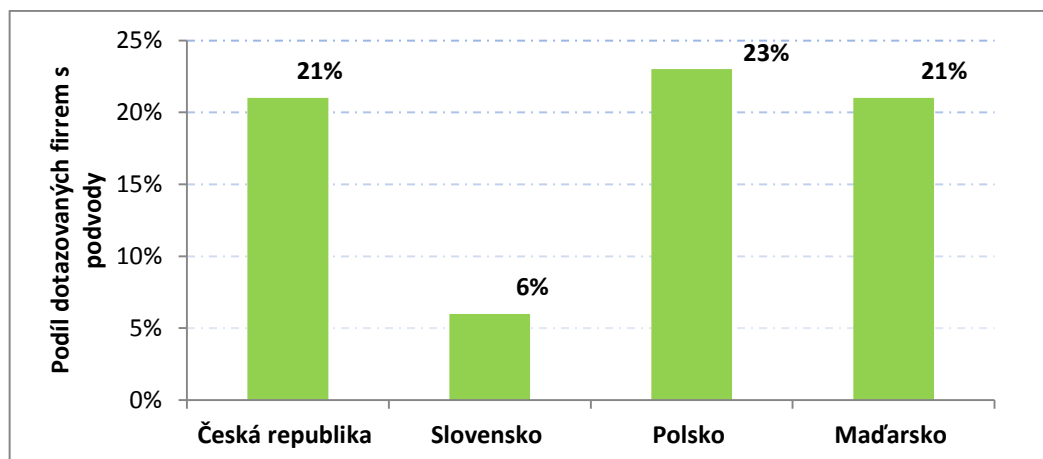
Graf 3: Typy podvodů v evropských státech 2011

Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů dle průzkumů PricewaterhouseCoopers 2011

Z hlediska typu podvodu v grafu č. 3 je ve všech těchto státech s vysokým náskokem nejčastější majetková zpronevěra. Po ní následuje podplácení s korupce a nakonec až účetní podvody (zkreslování účetních a finančních výkazů). Nehorší situace s majetkovou zpronevěrou v roce 2011 byla na Slovensku, kde se celých 94 % dotazovaných firem s tímto typem kriminality setkala.

Graf 4: Srovnání zemí střední a východní Evropy s účetními podvody

Zdroj: vlastní zpracování dle průzkumu PricewaterhouseCoopers 2011

Specificky zaměřené porovnání účetních podvodů a manipulací s finančními výkazy (porovnání ve výše uvedeném grafu č. 4) v České republice a ostatních státech ukázalo, že nejlepší situace stejně jako v celkovém hodnocení hospodářské kriminality je na Slovensku. Ze všech případů kriminality se pouze jeden týkal podvodu s účetními výkazy (6% podíl). Nejhuře dopadlo znovu Polsko. Celkem 23 % všech případů kriminality bylo z oblasti účetnictví (7 případů z 31). Česká republika a Maďarsko se dělí o druhou a třetí příčku s 21 %.

5.3 Účetní podvody v účetní praxi české republiky

Účetní podvody v České republice naštěstí nedosahují tak obrovských rozměrů, jako tomu bylo u některých evropských a amerických firem.

Jako příklad mohu uvést americké firmy Enron a WorldCom. Účetním těchto firem jejich „mistrovství“ a machinace v účetnictví vynesly desítky let vězení. Obě tyto kauzy mají podobné rysy – vykazování pohádkových zisků, obava ze ztráty hodnoty akcií podniků. Zatímco ve firmě WorldCom, telekomunikační velmoci, se vyšší zisky dosahovaly odkládáním výdajů na další čtvrtletí (tyto výdaje byly vykazovány jako kapitálové investice a tím se dramaticky snižovaly náklady), v Enronu byly výdaje utajovány a rozdělovány do firem v Karibiku.

Ze zástupců evropských firem je nezbytné uvést italskou potravinářskou firmu Parmalat, která padla v roce 2003 až po velkých amerických firmách. Z jejich zaměstnanců bylo celkem 11 z nich odsouzeno.

Všechny tyto kauzy už byly mnohokrát rozebírány, a proto se zaměřím spíše na malé, na první zdání nevýznamné, účetní podvody v České republice, kterých však bylo spácháno velké množství.

5.3.1 Velké účetní kauzy v Česku

Z tří případů (níže rozebraných) jasně vyplývá, že podvody s účetnictvím může spáchat jak jednotlivec, tak skupina pachatelů. Může to být nadnárodní firma, ale i menší společnost.

A stejně tak oběťmi těchto podvodů mohou být fyzické osoby, právnické osoby nebo i sdružení osob. Rozeznat „podvodníka“ na první pohled bohužel není možné. Proto musejí být firmy při výběru svých zaměstnanců velice obezřetní (pokud je pachatelem účetní či jiný zaměstnanec firmy).

Ahold

Ahold je čtvrtým největším prodejcem potravin na světě za americkým Wal-Martem, britským Tescem a francouzským Carrefour. V České republice provozuje obchody Albert a Hypernova a nedávno převzal supermarket Julius Meinl.

Exmanažeři této nizozemské společnosti čelili v roce 2003 obvinění, že falšovali účetní doklady a snažili se papírově nadhodnotit tržby i hospodářské výsledky. (31)

Central Group

Společnost Central Group je jednou z největších prodejců bytů. Bývalý ředitel této společnosti společně se třemi dalšími spolupracovníky ošidili dle státního zastupitelství stát o více než 177 mil. Kč na daních. V této firmě bylo při kontrole nalezeno 700 neoprávněných faktur, které byly vystavovány od roku 2004 až do roku 2009, kdy v této firmě policie provedla razii a zabavila účetnictví firmy. (19)

Král českých účetních podvodníků

Jako král českých účetních podvodníků může být neoficiálně vyhlášen J. Š. V roce 2007 byl obviněn a odsouzen za rozsáhlé trestné činy, a to poškozování cizích práv, podvody, zpronevěru a kráčení daně.

Tento podvodník měl velice propracovaný způsob, jak z lidí vylákat peníze. Zakládal občanská sdružení, která se navenek tvářila jako kvalitní vzdělávací společnosti pro účetní. V Praze a České Lípě založil například instituty s honosnými názvy jako

Institut pro certifikaci účetních poradců, Komora účetních poradců a interních auditorů a Českou účetní radu a neoprávněně si přivlastnil i titul magistra. Tato sdružení od roku 2003 do roku 2005 sám vedl a pořádal rekvalifikační kurzy, po jejichž ukončení získali účastníci falešné certifikáty diplomovaných účetních. Tyto „falšované“ diplomy byly ovšem naprosto k ničemu.

Kromě falšování diplomů se obviněný J. Š. nebál falšovat ani vlastní účetní doklady. Manipuloval se složenkami a bankovními výpisy tak, aby snížil svůj zisk a co nejvýše zkrátil daňovou povinnost.

Mezi jeho další provinění patří to, že od různých firem odebral nábytek, počítače a další vybavení v hodnotě přes 10 mil.Kč, které nikdy nezaplatil. Také nezaplatil nájemné za budovy, kde kurzy pořádal, ani výplatu mzdy svým zaměstnancům.

Na tyto triky mu naletělo spoustu lidí i firem. Mezi poškozenými je i Svaz českých účetních, kterému měl J. Š. odcizit výukové programy. (11)

5.3.2 Účetní podvody a další provinění účetních

Pro další zkoumání jsem z množství menších podvodů spáchaných v České republice v letech 2003 až 2012 náhodně vybrala 15 modelových případů, na kterých jsem provedla další analýzu. Jejich stručný popis je uveden v tabulce č. 9 a pod ní.

Tabulka 9: Účetní podvody v ČR 2003 - 2012

Případ	Zveřejnění	Místo	Pachatel	Pohlaví	Věk pachatele	Škoda (Kč)
1	2003	Praha	účetní	žena	50	5 000 000
2	2007	Praha	účetní	muž	31	18 000 000
3	2007	Vimperk	účetní	žena	53	6 400 000
4	2008	Pacov (Pelhřimovsko)	pracovnice městského úřadu	žena	30	3 500 000
5	2008	Lipůvka (Brněnsko)	účetní	žena	40	3 500 000
6	2008	Tišnov (Brněnsko)	účetní	žena	39	3 500 000
7	2008	Bruntál	jednatel firmy	muž	38	400 000
8	2010	Brno	účetní	žena	42	6 000 000
9	2011	Nová Role (Karlovarsko)	účetní	žena	41	100 000
10	2011	Hradec Králové	účetní	žena	39	21 000 000
11	2012	Černovice (Pelhřimovsko)	účetní	žena	46	400 000
12	2012	Vysoké Pole (Zlínsko)	účetní (úřednice)	žena	31	2 400 000
13	2012	Karlovy Vary	účetní	žena	52	1 000 000
14	2012	Zlín	ekonomka	žena	42	15 500 000
15	2012	České Budějovice	účetní	žena	35	5 000 000

Zdroj: vlastní zpracování

1. Zpronevěra se objevila u divadla a občanského sdružení. Účetní v Praze si z účtů těchto organizací dokázala odčerpat přibližně 5 mil. Kč. Peníze se nikdy nenašly. (18)
2. Od roku 1998 okrádal účetní kanadskou ambasádu. Nezáúčtovanými výběry peněz si opatřil více jak 18 mil. Kč. (33)

3. Účetní z Českobudějovicka z nemocnice ve Vimperku způsobila svým jednáním škodu 6,4 mil. Kč a přivedla zařízení, které se stará o dlouhodobě nemocné s chirurgickou ambulancí, až na pokraj krachu. (27)
4. V roce 2008 byla obviněna úřednice městského úřadu města Pacov (okres Pelhřimov) ze zpronevěry 3,5 mil. Kč formou vyplácení dávek neexistujícím osobám. (25)
5. (5,6) Další dva případy pocházejí z okolí Brna. Zde účetní obraly své zaměstnavatele o více jak 3,5 mil. Kč. Na podvody by se nikdy nepřišlo (podvody neodhalil ani audit – zanedbatelné částky), kdyby za obě podvodnice nemusely z různých důvodů zaskočit kolegyně. Případy spolu nesouvisí, ale byly provedeny dle stejného scénáře. Obě účetní si pomáhaly například oblíbenou metodou „připisování nul“. (12)
6. viz 5
7. Za krácení daně a jiných povinných plateb si účetní z Bruntálu odpyká 3 roky ve vězení. Tvrzení, že účetní podvody dělal na popud a příkaz svého zaměstnavatele, u soudu neobstálo. (17)
8. Účetní automobilové firmy na Znojemsku si pomocí vystavování fiktivních faktur vydělala 6 mil. Kč. Ze svého postavení měla přístup k účtům klientů, odkud postupně odčerpávala peníze, které použila na nákupy včetně dovolených. Takto okradla 44 firem. (35)
9. Účetní v Nové Roli na Karlovarsku připravila základní školu vystavováním fiktivních dokladů školu o 100 000 Kč. Na nesrovnalosti upozornila nová účetní a podvody byly odhaleny v hloubkové kontrole. (26)
10. Rekordních 21 mil. Kč půjčila účetní svému kolegovi z firemních účtů v Hradci Králové. Peníze měly napomoci vyřízení pohádkového dědictví, které ovšem neexistovalo. (22)
11. V roce 2012 byla zveřejněna kauza z Pelhřimovska. Účetní ve škole v Černovicích vybírala peníze v rámci projektu Školní mléko, ale následné vystavené faktury neoprávněně platila ze školního účtu a vybrané peníze si nechávala. Tyto podvody zpočátku prováděla jen jednou nebo 2x ročně, později i častěji. Dohromady si za 10 let přišla na 400 000 Kč. (20)
12. Účetní obce Vysoké Pole na Zlínsku za své působení stihla odčerpat z obecních účtů 2,4 mil. Kč. (34)

13. Pracovnice České spořitelny si na svůj soukromý účet, účty členů rodiny a dva účty na fiktivní osoby stihla za 10 let odčerpat milionové částky. (32)
14. 15 a půl mil. Kč se podařilo neprávoplatnými odvody silniční daně a dalšími finančními operacemi ukrást účetní na Zlínsku. Peníze posílala na účet svého přítele. (13)
15. V Českých Budějovicích účetní vyplácením výplat neexistujícím zaměstnancům, navyšováním plateb zdravotního i sociální pojištění placené zaměstnavatelem a neoprávněnými výběry hotovosti z pokladny, zpronevěřila 5 mil. Kč. (24)

Konkrétní rozvedení jednotlivých případů je v tabulce k nalezení v příloze č. 8 a příloze č. 9.

5.3.3 Profil nejčastějšího pachatele

Pro zpracování profilu typického účetního pachatele z 15 výše uvedených případů byly použity tyto statistické metody [23]:

- 1. Aritmetický průměr** – Průměr vypočteme tak, že sečteme všechny hodnoty a vydělíme je počtem hodnot v souboru. $\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$
- 2. Modus** – nejčastěji se vyskytující hodnotu ve vybrané oblasti
- 3. Medián** – Medián je číslo, které leží uprostřed množiny čísel. Pozici tohoto lze vypočítat u seřazené řady s lichým počtem i u řady se sudým počtem údajů.

Tuto funkci jsem použila jako doplněk pro určení střední škody a středního věku pachatele. Data jsou různorodá a průměr by nemusel přesně vystihnout danou situaci.

$$\text{Pozice } x_M \text{ v řadě s lichým počtem členů} = \frac{n + 1}{2}$$

$$\text{Pozice } x_M \text{ v řadě se sudým počtem členů} = \frac{x_{n/2} + x_{(n+2)/2}}{2}$$

Zdroj: WELLS, Joseph T. *Principles of fraud examination*. 442 s. New Jersey : John Wiley & Sons, Inc., 2005, s. 8, ISBN 0-471-51708-9.

Tabulka 10: Statistické shrnutí pachatelů

Kategorie	Výsledek
Nejčtenější z pachatele	účetní
Nejčtenější z pohlaví	žena
Průměrný věk pachatele	40,6
Medián věku pachatele	40
Průměrná škoda (Kč)	6 113 333
Medián škody (Kč)	3 500 000

Zdroj: vlastní zpracování

Z patnácti konkrétních, výše v tabulce č. 9 uvedených případů, vyplývá, že nejčastějším pachatelem účetního podvodu je žena ve věku 40 – 41 let (tabulka č. 10), pracující ve firmě na pozici účetní. Tyto firmy jsou především malého a středního charakteru s nedostatečným vnitřním kontrolním systémem. Buď žádné kontroly neprovádí, nebo si riziko nepřipouští.

Zarážející je, že velké množství případů pochází ze státní sféry – účetní pracovali na městských úradech, obcích, školách. Většina účetních podvodů byla odhalena náhodou – náhodnou kontrolou, záskok kolegyně, kontrola z vedoucích pozic.

Průměrný podvodník v České republice svému zaměstnavateli účetními podvody způsobí škodu přes 6 mil. Kč. Tato částka je překvapivě vysoká.

5.3.4 Nejčastější způsoby podvodu

Z tabulky, uvedené v příloze č. 8 a v příloze č. 9, je zřejmé, že nejčastěji je zkreslování finančních výkazů spojeno s další formou podvodu – zpronevěrou peněz a majetku. Dalším typem je poté falšování údajů spojené s krácením daní.

Způsobů provedení podvodů je nečetné množství. Liší se téměř případ od případu. Mezi oblíbené způsoby patří:

- **vytváření a účtování fiktivních dokladů;**
- **připisování nul na doklady;**
- **opakované účtování již dříve zaúčtovaného dokladu;**
- **čerpání peněz na soukromé účty;**
- **zatajování tržeb a příjmů.**

Nejjednoduššími způsoby manipulování s účetními záznamy jsou přepisování nul na doklady a účtování již dříve zaúčtovaných dokladů. U těchto způsobů je velmi malá pravděpodobnost, že budou odhaleny (u některých výše zmíněných případů je neodhalil ani audit účetní jednotky). Většina podvodníků si jednorázově připisuje jen menší částky, ovšem velkým počtem těchto malých „prohřešků“ škody stoupají až do závratných výšin.

Další metody spáchání účetních podvodů zobrazuje studie z „*Financial Statement Fraud: Some Lessons From US and European Case Studies*“ (4) z roku 2007. Tento průzkum prokázal, že ve 14 firmách, které se zkoumání podrobily, byla nejčastější metodou účetních podvodů zmanipulování tržeb (jak zfalšované, tak opomenuté). Oproti ostatním se tato metoda objevila téměř 2x častěji.

Obrázek 9: Methods of financial statement fraud

TABLE 4: METHODS OF FINANCIAL STATEMENT FRAUD		
Methods	Number of cases	Percentage of 14 cases studied
Inflating revenue		
False/forged sales	8	57%
Recognition of incomplete sales	4	29%
Misclassifying sales	3	21%
Early recognition of rebates from suppliers	2	14%
Others		
Deleting expenses from the books	2	14%
Creating secret reserves through restructuring charges	2	14%
Incorrect valuation of stock	2	14%
Under-providing for depreciation	3	21%
Others	5	36%

Zdroj: BRENNAN, Niamh a Mary MCGRATH. *Financial Statement Fraud: Some Lessons From US and European Case Studies*. Australian Accounting Review. 2007, roč. 17, s. 49-61. Dostupné z: <http://www.slideshare.net/niamhbrenn/04-20-brennan-mc-grath-financial-statement-fraud-some-lessons-from-us-and-european-case-studies>.

Obrázek 10: Metody účetních podvodů

METODY ÚČETNÍCH PODVODŮ		
Metoda	Počet případů	Procentuální podíl ze 14 případů
Nafouknutí příjmů		
Zmanipulované tržby	8	57%
Přiznání neúplných tržeb	4	29%
Chybná klasifikace tržeb	3	21%
Předčasné přiznání slev od dodavatelů	2	14%
Jiné		
Vymazání výdajů z výkazů	2	14%
Vytváření tajných rezerv reorganizací nákladů	2	14%
Nesprávné ocenění akcií	2	14%
Stanovení nižších odpisů	3	21%
Jiné	5	36%

Zdroj: vlastní zpracování dle průzkumu Financial Statement Fraud: Some Lessons From US and European Case Studies

5.3.5 Porovnání s průzkumy PricewaterhouseCoopers 2011 a výsledky Global Fraud Survey 2012

Global Fraud Survey 2012

Podle tohoto průzkumu je nejčastějším podvodem v Česku majetkové zpronevěra. Škoda průměrně činí průměrně 50 tisíc eur (asi 1,25 mil. Kč). Pokud budeme brát zřetel na pohlaví, tak muži dle průzkumu způsobují 2x větší škody, než ženy (muži v průměru za 3 950 000 Kč, ženy za 1 800 000 Kč).

Nejčastějším pachatelem je řadový zaměstnanec (čím vyšší postavení ve firmě zaměstnanec má, tím vyšší škodu může způsobit). Nejvíce podvodů způsobují pracovníci v profesích účetní, prodejce, manažer nebo pracovník nákupu. Nejzávažnějších podvodů v Česku se mají dopouštět top manažeři ve věku od 45 – 55 let.

Nejčastěji jsou napadeny malé podniky z následujících oborů:

- bankovní a finanční služby;
- vládní a veřejné instituce;
- výrobní průmysl.

Dále průzkum zjistil, že podvody byly nejčastěji odhaleny zevnitř společnosti (kolega, nadřízený). V roce 2005 tento průzkum ukázal, že 47 % případů bylo odhaleno náhodou a jen 19% objevil vnitřní audit. (5)

PricewaterhouseCoopers 2011

Jak již bylo uvedeno v kapitole 5.2, nejčastějším typem podvodu dle tohoto průzkumu je majetkové zpronevěra. Nejvyšší nebezpečí přichází zevnitř organizaci (vlastní zaměstnanci).

Náhodou byly podvody odhaleny v 21 % případů ze všech podvodů. Naopak nejvíce podvodů odhalil systémy řízení rizik a pravidelné vnitřní audity. (30)

Srovnání

Výsledky těchto obou průzkumů se ve většině bodů shodují. Všechny tři průzkumy uvádějí jako nejčastějším typem podvodu **majetkovou zpronevěru** a nejčastějšího pachatele **interního zaměstnance**, účetní nebo manažera na vyšší pozici.

Ze vzorku případů v České republice, které jsme vybrala, vyšly oproti průzkumu jako nejčastějšími pachateli ženy. Průměrná škoda u podvodu je též vyšší. Naopak věk podvodníka je přibližně o 5 let nižší.

5.4 Etické kodexy v účetnictví

5.4.1 Etický kodex profesních účetních

Účetní profese se od ostatních liší konkrétními charakteristickými znaky. Pro tuto profesi je nutné zvládnout konkrétní intelektuální dovednosti (získané odbornou přípravou a vzděláním), dodržovat etický kodex a přijmout povinnosti celospolečenského charakteru.

V obsahu tohoto etického kodexu můžeme nalézt tři základní části – obecnou část, část pro profesní účetní provozující praxi a část pro profesní účetní v zaměstnaneckém poměru. V každé z těchto částech se řeší konkrétní situace, se kterými se profesní účetní může setkat. Součástí kodexu jsou i definice, úvod, veřejný zájem, cíle kodexu a základní principy.

Cílem profesních účetních dle tohoto kodexu je pracovat podle nejvyšších měřítek profesionality a dosahovat co nejlepších hodnot výkonnosti. Aby těchto cílů mohlo být dosaženo, musí být splněny následující potřeby:

- **věrohodnost** (informací a informačních systémů);
- **profesionalita** (o klienty se starají odborníci – profesionálové v oboru účetnictví);
- **kvalita služeb** (soulad služeb se všemi právními předpisy, technickými i profesními standardy);
- **důvěra** (uživatelé musí věřit, že existuje rámec etiky, kterým se profesní účetní řídí při poskytování svých služeb);

Kodex ukládá všem profesním účetním dodržovat základní principy, a to:

- **bezúhonnost** (čestné a poctivé jednání profesních účetních);
- **objektivita** (účetní nesmí dopustit, aby nad objektivitou převážily předsudky, zaujatost, vliv jiných osob nebo střet zájmů);
- **odborná způsobilost a náležitá péče** (účetní jsou povinni obnovovat své znalosti na úroveň, ve které mohou zákazníkům poskytovat náležitou péči);
- **důvěrnost informací** (mlčenlivost);
- **profesionální chování** (dobré jméno své a své profese);
- **technické standardy** (platné profesní standardy – např. IFAC – Mezinárodní vzdělávací standardy).

Profesní účetní se ve své praxi setkávají s okolnostmi, které mohou ohrozit jejich bezúhonnost, objektivitu i dobrou pověst účetní profese. V kodexu jsou tyto okolnosti nazvány jako „hrozby“ (vydíratelnost, zainteresovanost). Účetním těmto hrozbám musí čelit a kodex jim stanovuje množství zabezpečovacích prvků (vzdělání, kvalifikační požadavky) [22]

5.4.2 Etický kodex pro auditory a účetní znalce

Etický kodex pro auditory a účetní znalce [4] stanovuje základní etické požadavky pro tyto profese. Tento kodex vychází z Code of Ethics for Professional Accountants a doplňuje ho o části specifické pro auditory a účetní znalce.

Tento kodex se skládá ze tří základních částí:

- část A: Obecná platnost kodexu;
- část B: Auditóři;
- část C: Účetní znalci.

Část A uvádí koncepční rámec, který stanovuje základní principy, části B a C poté tento rámec aplikují na konkrétní situace.

Základní principy pro účetní znalce a auditory jsou:

- **integrita** (poctivost a čestnost ve všech profesních a odborných jednání);
- **objektivita** (auditor/účetní znalec nesmí opustit profesionální svůj profesionální jednání a odborný úsudek z důvodu zaujatosti, konfliktu zájmů nebo ovlivňování dalšími osobami);
- **odborná způsobilost a řádná péče** (udržovat si odborné znalosti a dovednosti na požadované úrovni tak, aby byla zajištěna kvalifikovaná a odborná péče klientům – získat a udržet si odbornou způsobilost);
- **důvěrný charakter informací** (neuvádět informace);
- **profesionální jednání** (dodržování všech zákonů a ostatních právních předpisů).

Kromě těchto základních částí je zde též předmluva, část s definicemi základních pojmů v kodexu a specifikovaná platnost kodexu.

5.4.3 Srovnání kodexů

Z tabulky č. 11 je patrné, že dva nejvýznamnější etické kodexy v účetnictví České republiky jsou si v mnohém podobné. Byly vytvořeny necelý rok po sobě Komorou certifikovaných účetních a Komorou auditorů ČR. Rozsah stran je vyšší u Etického kodexu pro auditory a účetní znalce – tento kodex musí řešit více specifických případů, se kterým se tito pracovníci mohou setkat.

Struktura kodexů je stejná – oba vycházejí z Code of Ethics for Professional Accountants, proto se i členění velmi podobá.

Základní principy, které musejí členové organizací dodržovat, téměř souhlasí. Princip integrity pro auditory je jen jiný název pro bezúhonnost v kodexu profesních účetních. Oba tyto principy znamenají to samé - poctivost a čestnost. U kodexu pro profesní účetní je navíc jen princip zabývající se technickými standardy. Tento princip zdůrazňuje závazné dodržování standardů i zákonů profesními účetními. Auditoři a účetní znalci těmto zákonům podléhají také, ale v jejich profesi je nutné používat i odborný úsudek.

Tabulka 11: Srovnání kodexů

Kritérium	Etický kodex profesních účetních	Etický kodex pro auditory a účetní znalce
Rok vydání	2004	2005
Organizace	Komorou certifikovaných účetních	Komora auditorů České republiky
Počet stran	80	138
Určení	auditoři, účetní znalci	profesní (certifikovaný) účetní
Obsah kodexu	<ul style="list-style-type: none"> • Definice • Úvod • Veřejným zájem • Cíle • Základní principy • ČÁST A – Obecná • ČÁST B – Pro profesní účetní provozující veřejnou praxi • ČÁST C – Pro profesní účetní v zaměstnaneckém poměru • Příloha 	<ul style="list-style-type: none"> • Předmluva • ČÁST A: Obecná platnost kodexu • ČÁST B: Auditóři • ČÁST C: Účetní znalci • Definice • Platnost
Základní principy	<ul style="list-style-type: none"> • bezúhonnost • objektivita • odborná způsobilost a náležitá péče • důvěrnost informací • profesionální chování • technické standardy 	<ul style="list-style-type: none"> • integrita • objektivita • odborná způsobilost a řádná péče • důvěrný charakter informací • profesionální jednání

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 12 již konkrétně ukazuje, které etické problémy kodexy upravují. Kodexy se liší jen v drobných bodech a samozřejmě tím, komu je kodex určen. V základních etických problémech jsou však shodné.

Kodex řeší to, jak má být uplatňován na konkrétní situace z praxe, s jakými hrozbami se pracovníci mohou setkat a jak jim čelit. Dále odbornou kvalifikaci, nezávislost, objektivitu, půjčky a záruky, správu aktiv klientů, honoráře, dary a pohostinnost.

Důležitými body jsou vztahy se zaměstnanci, s klienty, s veřejností (propagace a reklama), vztahy s veřejnou správou, se spolupracovníky, s obchodními partnery a se zaměstnanci.

Etických problémů, na které si auditor, účetní znalec nebo profesní účetní musejí dávat pozor je velké množství. Čím více chyb se vyvarují, tím úspěšnější budou.

Tabulka 12: Co všechno z oblasti etiky kodexy upravují

Kritérium	Etický kodex profesních účetních	Etický kodex pro auditory a účetní znalce
Uplatňování koncepčního rámce	Ano	Ano
Hrozby a zabezpečovací prvky	Ano	Ano
Řešení etických konfliktů	Ano	Ano
Kvalifikace (odborná způsobilost)	Ano	Ano
Získávání zakázek (klientů)	Ano	Ano
Konflikt zájmů	Ano	Ano
Propagace (reklama)	Ano	Ano
Dary a pohostinnost	Ano	Ano
Správa klientských aktiv	Ano	Ano
Objektivita	Ano	Ano
Nezávislost	Ano	Ano
Půjčky a záruky	Ano	Ano
Obchodní vztahy	Ano	Ano
Příbuzenské vztahy	Ano	Ano
Vztahy s ostatními v profesi	Ano	Ne
Zaměstnanecký poměr	Ano	Ano
Honoráře	Ano	Ano
Doba trvání zakázky	Ano	Ano
Přeshraniční vztahy	Ano	Ne
Neslučitelné činnosti s výkonem povolání	Ano	Ne
Vztah ke spolupracovníkům	Ano	Ne
Prezentace informací	Ano	Ne

Zdroj: Vlastní zpracování

5.5 Vyhodnocení a návrhy řešení

5.5.1 Vyhodnocení

Dle všech průzkumů (viz výše) je úroveň etiky v účetnictví v České republice na celkem **nízké úrovni**. V porovnání s čísly z ostatních států Evropy i světa se rozdíl nezdaří tak veliký, ale ze zobrazení na konkrétních případech jasně vyplývá, že etické principy se v této zemi hojně porušují a porušovat budou.

Existují precizně **zpracované etické kodexy**, které by měly upravovat chování profesních účetních, auditorů i účetních znalců. Kodexy vycházející z mezinárodního Code of Ethics for Professional Accountants a obsahují konkrétní popisy problémových situací i s možnými řešeními.

Problémem těchto kodexů je, že mají pouze **formu doporučení**. Pro členy Komory auditorů a účetních znalců a Komory certifikovaných účetních by měly být závazné. Ale bohužel ne každý účetní pracovník je členem jedné z těchto organizací. Pro účetní není **certifikace** povinnou podmínkou pro výkon povolání. Propagace těchto etických zásad a kodexů téměř neexistuje, a proto si troufám tvrdit, že mnozí účetní o nich ani nevědí.

Za porušení etických zásad uvedených v kodexu existují různé postihy (včetně ztráty dobrého jména a vyloučení z organizace), ale v porovnání se zákony představují téměř nevýznamnou složku korigující účetní metody zaznamenávání údajů.

Chyby v účetních záznamech se mohou objevit. Účetní bohužel nedokáží pracovat se strojovou přesností. Většina chyb ovšem vzniká úmyslně. Toto cílené „zkreslení“ účetních záznamů je možno nazývat **účetním podvodem**, který má za cíl neoprávněně obohatit pachatele těchto chyb, přikrášlit finanční situaci podniku, snížit svou daňovou povinnost vůči státu a další nelegální prospěch.

Odhalování takovýchto podvodů je velice složitou záležitostí. Jen malé množství jednotek má dle zákona o účetnictví nařízený audit (viz kapitola 4.5.1). Audit je složitou a nákladnou záležitostí, které se všechny účetní jednotky rády vyhnou. Proto většina z nich neprovádí ani **žádný vnitřní audit** nebo jinou formu kontroly účetnictví. Absence kontrolního systému nahrává účetním podvodníkům, kteří mohou svou nelegální činnost bez odhalení provozovat i dlouhé roky a způsobit milionové škody. Na podvody se přijde většinou **náhodně** při mimořádné situaci.

5.5.2 Problémy a jejich řešení

Z toho všeho vyplývá několik konkrétních problémů, které stojí v cestě vyšší aplikaci etiky do účetnictví:

- **nevymahatelnost dodržování kodexů;**
- **neinformovanost účetních jednotek i účetních;**
- **absence kontrolních systémů;**
- **nízké tresty za porušení zákona.**

V České republice bohužel není systém **certifikace** účetních povinný. Jistou formou řešení problému by bylo tuto povinnou certifikaci zavést, ale toto řešení je prozatím nereálné. Proto musí zaměstnavatelé věnovat vyšší pozornost při výběru svých zaměstnanců. I klienti si mohou vybrat, jakou firmu (účetní) si zvolit. Čím lepší a preciznější bude výběr na začátku spolupráce, tím menšího překvapení se mohou dočkat.

Firmy mají také možnost sestavit si **vlastní etický kodex**. Nemusí spoléhat jen na kodexy profesních účetních či auditorů, ale pravidla chování pro všechny zaměstnance stanoví ve firemním kodexu, kde budou jasně daná a vymahatelná. Proces sestavování a základní složky kodexu již byly uvedeny výše. Firma musejí zabezpečit všechny problémové oblasti, s tímto kodexem všechny zaměstnance vhodnou formou seznámit a následně mít prostředky, kterými bude trestat jeho nedodržování.

Firmy musejí rovněž projevit svůj postoj k podvodům. **Nulová tolerance podvodů** by měla být samozřejmostí. S problémovými zaměstnanci by měl být okamžitě ukončen pracovní poměr a měla by se vyžadovat náhrada. Firmy se též nesmí bát zveřejnit své případy podvodů, případně podat trestní oznámení. Exemplární příklady případné podvodníky odradí.

Stejně tak by podvodníky nutily odolat pokušení **vyšší tresty udělené soudem**. Účetní podvody patří do skupiny závažných hospodářských trestných činů, u kterých by případná sazba odnětí svobody mohla být ještě zvýšena. Stejně tak by mohl být zvýšen zákaz výkonu činnosti a pokuta za porušení zákona.

Naopak certifikovaní účetní, auditoři a účetní znalci by se hrdě měli hlásit k dodržování těchto kodexů. **Zaštítění kodexem** přináší klientovi důvěru, že jeho práva nebudou porušena a bude s ním eticky zacházeno. Tímto chováním by měli získat jistou konkurenční výhodu oproti ostatním, kteří se kodexy neřídí.

Pro firmy je dalším doporučením **zavedení vnitřního auditu nebo jiné formy kontroly**. Náklady na tyto systémy se mohou zdát vysoké, ale správnou prevencí je možné zabránit účetním podvodům. Pokud budeme vycházet z předchozích analýz, tak průměrná škoda jednoho podvodníka činí přes 6 mil. Kč. Náklady na zavedení kontrolního systému nejsou sice zanedbatelné, ale v porovnání s následnými škodami se tato prevence rozhodně finančně vyplatí.

Z hlediska státní správy a podvodů týkajících se krácení daní by bylo vhodné uvažovat o **rozšíření povinnosti auditu** i na další účetní jednotky. Zákony upravující audit se již několikrát měnily. V současné době mají povinnost ověřit účetní závěrku auditorem akciové společnosti, splňující jedno z výše uvedených kritérií a ostatní účetní jednotky v případě, že splní dvě a více těchto kritérií.

Jistou možností by bylo rozšíření této povinnosti na všechny akciové společnosti. Všechny ostatní kapitálové společnosti (komanditní společnosti, veřejné obchodní společnosti, společnosti s ručením omezeným) by audit měly nařízený již po splnění jednoho kritéria. Pro ostatní účetní jednotky by zůstalo pravidlo splnění dvou kritérií.

Do ideálního stavu etiky ve vykazování dat v českém účetnictví ještě mnoho chybí. Význam účetní etiky se ale postupně zvyšuje. Kromě etiky v účetnictví jsou v ekonomice a finanční sféře i další etické kodexy, které napomáhají začlenění etiky v podnikání do běžného života. Mezi ostatními etikami si tedy tato účetní vydobyla své právoplatné místo.

6. ZÁVĚR

Cílem této práce bylo sestavit analýzu etiky účetního vykazování v podmínkách ČR a podat návrhy na zlepšení. Cílem této práce nebylo analyzovat jednotlivé účetní podvody a způsoby jejich provedení, ale celkovou situaci v České republice.

Jak vyplývá z teoretické části, účetní podvody patří mezi nejzávažnější prohřešky etického chování účetních. Kvalita účetnictví je dána vypovídací schopností jednotlivých záznamů účetnictví. Chyby v těchto záznamech se mohou objevit neúmyslně, ale v drtivé většině úmyslným zaviněním pracovníka, který záznamy prováděl. Etika účetních záznamů se tedy váže na lidský faktor, který je provede.

Chování účetních, které záznamy provádějí, i auditorů a účetních znalců, kteří následně tyto záznamy kontrolují, se očekává, že budou dodržovat nejen všechny platné předpisy, ale ještě navíc etické normy, stanovené v profesních kodexech.

Aktuálně je v ČR velké množství kvalitních kodexů z odvětví financí a ekonomiky. Konkrétně dva se týkají účetnictví: Etický kodex profesních účetních a Etický kodex pro auditory a účetní znalce. Oba tyto kodexy mají dle porovnání stejnou strukturu a nabádají k dodržování téměř stejných principů jak profesní účetní, tak auditory a účetní znalce. Liší se jen v konkrétních situacích, které mohou dostat a v jejich doporučeném řešení.

Základní dva principy, které se této práce týkají, jsou integrita a profesionální jednání. Tyto body nabádají všechny členy komor, které je přijaly, k dodržování všech platných předpisů, k poctivosti a četnosti. Účetní podvod porušuje oba tyto body.

Dle srovnání průzkumů PWC zpracovaných v praktické části je nejčastější formou podvodů v ČR zpronevěra aktiv a poté až následují účetní podvody a korupce. Majetková zpronevěra však velmi často se zkrslouváním účetních záznamů souvisí. Účetní se odcizení majetku snaží zakrýt falšovanými dokumenty i nepodloženými zápisy.

Z dotazovaných firem v průzkumu PWC, které se staly obětí nějaké formy hospodářské kriminality, uvedlo v roce 2009 50 % firem a v roce 2011 21 % firem jako specifickou formu podvodu zkrslouvání finančních výkazů (účetnictví). Výsledky z roku 2013 ještě nejsou známy, ale z dlouhodobého vývoje trendu je možné vypozaovat přiměřené snižování hladiny účetních podvodů. Pokud celkovou hospodářskou kriminalitu v ČR

poměříme s evropských a světovým průměrem, jsou tato čísla nižší a situace by měla být lepší, než ve většině ostatních států.

V konkrétním porovnání z roku 2011 se Slovenskem, Polskem a Maďarskem (zeměmi Evropské unie, které dle statistických dat vykazují srovnatelné HDP na jednoho obyvatele jako ČR), už na tom tak dobře ČR není. Nejlépe ve vyhodnocení dopadlo Slovensko, kde se z celkového počtu 84 firem setkala s účetním podvodem pouze jediná z nich. ČR se společně s Maďarskem umístila na dělené 2. – 3. místo.

Z vlastního průzkumu účetních podvodů v této práci i z průzkumů PWC, Global Fraud Survey a Ernst & Young vyplynulo, že nejčastějšími pachateli podvodů jsou vlastní zaměstnanci (interní pracovníci). Mezi tyto zaměstnance patří i účetní, kteří se dle analýzy menších podvodů v účetnictví v ČR stali nejčastějším pachatelem.

Profil typického pachatele, který byl zpracován z 15 konkrétních případů, tedy odpovídá žena, pracující na pozici účetní v malé či středně velké firmě nebo ve státní sféře. Věk této pachatelky je přibližně 40 let a v účetnictví si ke krádeži peněžních prostředků (převodu na soukromé účty) vypomáhá vytváření a účtování fiktivních dokladů, přiřpisováním nul na doklady, opakovaným účtováním již dříve zaúčtovaného dokladů nebo zatajováním tržeb. Svému zaměstnavateli způsobí škodu v průměru 6 mil. Kč a její podvody byly odhaleny náhodou.

Z celé praktické práce je možné shrnout určitá obecná doporučení jak pro firmy, tak pro profesní účetní a auditory. Ze všech světových průzkumů i ze studie konkrétních případů nedostatků účetnictví v ČR vyplývá, že nejčastějším pachatelem je interní zaměstnanec. Pro firmy z toho platí doporučení, aby si zaměstnavatelé vybírali kvalitní zaměstnance jako nositele dobrého jména firmy a etického chování. Chování zaměstnanců ve firmě by mělo být upraveno vlastní firemním kodexem (nenechávat tuto důležitou položku na všeobecně platných etických kodexech). V tomto etickém kodexu musí firmy ošetřit konkrétní problémové situace a následně po seznámení zaměstnanců s tímto kodexem vynucovat jeho dodržování vhodnými kárnými prostředky (platové ohodnocení, výtka a další).

Ve firmách je ale také v současné době nutností určitá forma kontroly. Analýza ukázala, že naprostá většina podvodů je odhalena jen čistě náhodou. Je čistě na rozhodnutí firmy, jakou formu kontroly zvolí (vnitřní audit, telefonní linky aj.). Tyto kontroly nejen

zajistí včasné odhalení neetického chování a účetních podvodů, ale též budou fungovat jako prevence před tímto chováním (hlavně falšování účetních záznamů).

Snížení výskytu účetních podvodů by mohl napomoci i stát, a to zvýšením trestních postihů za tyto podvody a rozšířením povinnosti ověření účetní uzávěrky auditorem i na další účetní jednotky. Po tomto novém opatření by auditu podléhaly všechny akciové společnosti na území České republiky, další kapitálové společnosti splňující dle zákona jedna stanovené kritérium a ostatní účetní jednotky, které by splnily dvě a více kritérií.

Etice v účetnictví a speciálně etice účetních zápisů by se měla začít věnovat vyšší pozornost jak ze strany samotných účetních, tak z pohledu auditorů odhalujících zkreslené zápisy, tak z hlediska státu, jako hlavního regulátora a vydavatele předpisů o účetnictví.

SUMMARY

The aim of my thesis “Ethics of Financial Reporting in Relation to Accounting Regulations in the Czech Republic“ was to analyse the current ethics of financial reporting in the Czech Republic and to propose a motion how to improve it. This thesis is divided into two parts.

The first half, the theoretical part of my work, describes the historical development of business ethics, accounting ethics and the codes of ethics. In the next chapter my work deals with financial reporting of accounting in the Czech Republic. It also includes the theory of accounting frauds. The aim of this part is to explain the basic issues of ethics and accounting to the reader.

The practical part of this thesis includes an analysis of the current ethical situation of financial reporting in the Czech Republic. Then I used some results of the Global economic crime survey – reports for Czech, Poland, Hungary and Slovakia for the year 2011 and the report for Czech in the period from 2003 to 2009. The second sources for this analysis are real cases of accounting frauds in Czech (15 cases).

The main findings are:

- The most frequent type of fraud is asset misappropriation, then corruption and accounting frauds;
- In the most cases there are internal fraudsters who are responsible for the frauds, in Czech is the typical fraudster a woman, an accountant, 40 years old;
- The losses in the Czech Republic are about 6 mil. CZK;
- The most frequent ways of accounting frauds in Czech are falsification or duplication of documents and adding zeros.

How to solve problems of accounting ethics?

- Information;
- To make a list of new codes of ethics for companies;
- More controls and audits.

Ethics of financial reporting is very important and it is not a waste of time. It can increase company’s prestige and create client’s confidence.

KEYWORDS

Accounting fraud = účetní podvod

Bussines ethics = podnikatelská etika

Accounting ethics = etika v účetnictví

Financial Reporting = účetní výkaznictví

Code of ethics = kodex etiky

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

Literární zdroje:

- [1] DVOŘÁKOVÁ, Dana. *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IAS/IFRS*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2006, 339 s. ISBN 80-251-1085-0.
- [2] DUSKA, Ronald F. a Brenda Shay DUSKA. *Accounting ethics*. Malden: Blackwell, 2003, 277 s. ISBN 0-631-21650-2.
- [3] DYTRT, Zdenek. *Etika v podnikatelském prostředí*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2006, 196 s. ISBN 80-247-1589-9.
- [4] Etický kodex pro auditory a účetní znalce
- [5] Etika podnikání. [Praha]: Oliva, 1994. 48 s. ISBN 80-901634-1-6.
- [6] FERRELL, O. C., FRAEDRICH, J. *Business ethics: ethical decision making and cases*. 6. vyd. Boston: Houghton Mifflin, 2005, 461 s. ISBN 06-183-9573-3.
- [7] České účetní standardy pro podnikatele
- [8] EPSTEIN, Marc J. a Albert D. SPALDING, JR. *The Accountant's guide to legal liability and ethics*. Burr Ridge; Boston; Sydney: Irwin, 1993. ISBN 1-55623-993-9.
- [9] GILL, Matthew. *Accountants' truth : knowledge and ethics in the financial world*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2009. ISBN 978-0-19-960310-7.
- [10] JANOTOVÁ, Helena, Karel SCHELLE a Ilona SCHELLEOVÁ. *Profesní etika*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, 96 s. ISBN 80-868-6142-2.
- [11] JIRÁSEK, Jaroslav A. Kde je kouř, bude i oheň. *Ekonom: Týdeník Hospodářských novin*. Praha: Economia, a.s, 2006, č. 8, s. 44-46. ISSN 1210-0714
- [12] KOLEKTIV AUTORŮ. Občanské sdružení Etika podnikání a veřejné ECONOMIA, a. s. *Manažerská etika: -inspirace pro 21. století*. 1. vyd. Česko: Economia, 2000. ISBN 80-853-7819-1.
- [13] PUTNOVÁ, Anna a Pavel SEKNIČKA. *Etické řízení ve firmě: nástroje a metody: etický a sociální audit*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007, 166 s. ISBN 978-80-247-1621-3.
- [14] REIDENBACH, R. R., ROBIN, D. P.: *A Conceptual Model of Corporate Moral Development*. *Journal of Business Ethics*, duben 1991, s. 275-281.

- [15] ROLNÝ, Ivo a LACINA Lubor. *GLOBALIZACE-ETIKA-EKONOMIKA*. 1. vyd. Boskovice: František Šalé-Albert, 2001, 255 s. ISBN 80-732-6000-X.
- [16] RYNEŠ, Petr. *Podvojný účetnictví a účetní závěrka : průvodce podvojným účetnictvím k 1.1.2011*. 11. aktualizované vydání. Olomouc: Anag, 2011, 1031 s. ISBN 978-80-7263-633-4.
- [17] STEINMANN, H. a LÖHR, A. *Základy podnikové etiky*. 1. vyd. Praha: Victoria Publishing, 1995. 133 s. ISBN 80-85865-56-4.
- [18] ŠRONĚK, Ivan. *Etiketa a etika v podnikání*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1995, 213 s. ISBN 80-85603-94-2.
- [19] THOMPSON, M. *Přehled etiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, 167 s. ISBN 80-7178-806-6.
- [20] *Účetnictví podnikatelů 2011: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1. 1. 2011*. Praha: ASPI, 2011, sv. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978 80 7357 618 9.
- [21] Vyhláška Ministerstva financí č. 500/2002 Sb.
- [22] VZDĚLÁVACÍ VÝBOR IFAC: *Etický kodex profesních účetních*, 2004.
- [23] WALKER, Ian. *Výzkumné metody a statistika*. Vyd. 1. Editor Nigel Holt, Robert Lewis. Praha: Grada, 2013, 218 s. ISBN 978-802-4739-205.
- [24] WELLS, Joseph T. *Principles of fraud examination*. 442 s. New Jersey : John Wiley & Sons, Inc., 2005, s. 8, ISBN 0-471-51708-9.
- [25] Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.
- [26] Zákon o č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Internetové zdroje

- (1) ASOCIACE FINANČNÍCH ZPROSTŘEDKOVATELŮ A FINANČNÍCH PORADČŮ ČR. *Etický kodex* [online]. 2006 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.afiz.cz/eticky-kodex/>
- (2) ASOCIACE PENZIJNÍCH FONDŮ ČR. *Kodex etiky Asociace penzijních fondů České republiky* [online]. 2008 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.apfer.cz/cs/onas/dokumenty/kodex-etiky.html>

- (3) ASOCIACE PRO KAPITÁLOVÝ TRH ČESKÉ REPUBLIKY. *Etický kodex Asociace pro kapitálový trh* [online]. 2008 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: http://www.akatcr.cz/download/91-eticky_kodex_20081007.pdf
- (4) BRENNAN, Niamh a Mary MCGRATH. Financial Statement Fraud: Some Lessons From US and European Case Studies. *Australian Accounting Review*. 2007, roč. 17, s. 49-61. Dostupné z: <http://www.slideshare.net/niamhbre/04-20-brennan-mc-grath-financial-statement-fraud-some-lessons-from-us-and-european-case-studies>
- (5) BŘEŠŤAN, Robert. *Jak ve firmě poznat zloděje* [online]. 2012 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://ekonom.ihned.cz/c1-55820380-jak-ve-firme-poznat-zlodeje>
- (6) ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN. *Kodex etiky v pojišťovnictví* [online]. [cit. 2013-03-19]. 2008 Dostupné z: <http://www.cap.cz/Folder.aspx?folder=Lists%2FMenu%2FO+n%C3%A1s%2FKodex+etiky>
- (7) ČESKÁ ASOCIACE OBCHODNÍKŮ S CENNÝMI PAPÍRY. *Etický kodex* [online]. [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.caocp.cz/index.phtml?url=dokumenty>
- (8) ČESKÁ BANKOVNÍ ASOCIACE. *Etický kodex České bankovní asociace* [online]. 2012 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: https://www.czech-ba.cz/data/articles/down_1830.pdf
- (9) ČESKÁ BANKOVNÍ ASOCIACE. *Etický kodex finančního trhu* [online]. 2007 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/projekty/ochrana-spotrebitele/eticky-kodex-financniho-trhu>
- (10) ČESKÁ LEASINGOVÁ A FINANČNÍ ASOCIACE. *Kodex jednání členů ČLFA* [online]. 2006 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.clfa.cz/index.php?textID=10>
- (11) *Český účetní rada JŠ čelí mnoha obžalobám* [online]. 2007 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: http://ceskolipsky.denik.cz/zpravy_region/podvodnik_celi_obzalobam_20070.html
- (12) FOJČÍKOVÁ, Zuzana. *Účetní z Brněnska okradly zaměstnavatele o miliony. Jedna z nich peníze propila* [online]. 2008 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z:

http://brno.idnes.cz/ucetni-z-brnenska-okradly-zamestnavatele-o-miliony-jedna-z-nich-penize-propila-19x-/brno-zpravy.aspx?c=A080702_134101_brno_dmk

(13) GABZDYL, Josef. *Ekonomka ukradla 15 milionů, smyšlenou silniční daň posílala přáteli* [online]. 2012 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/ekonomka-zproneverila-firme-ze-zlinska-patnact-milionu-p2f-/krimi.aspx?c=A120601_080853_zlin-zpravy_jog

(14) GAC SPOL. S R. O. [online]. 1995 [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.gac.cz/cz/nase-prace/zakazky-1994-2004/>

(15) GDP and main components. *Eurostat: Statistics* [online]. [cit. 2013-04-14]. Dostupné z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do?dvsc=7>

(16) INSTITUTE OF BUSINESS ETHICS. *Content of a Code* [online]. [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <http://www.ibe.org.uk/index.asp?upid=61&msid=11>

(17) JANEČEK, Karel. *Padly tresty za podvody v účetnictví* [online]. 2008 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://bruntalsky.denik.cz/zlociny-a-soudy/padly-tresty-za-podvody-v-ucetnictvi-20080620.html>

(18) KADERÁVKOVÁ, Lenka. *Účetní Divadla bez zábradlí dostala za podvody 5 let* [online]. 2003 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/8373-ucetni-divadla-bez-zabradli-dostala-za-podvody-5-let.html>

(19) *Kauza daňových podvodů v Central Group jde k soudu* [online]. 2011 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/kauza-danovych-podvodu-v-central-group-jde-k-soudu-fwc-/krimi.aspx?c=A110915_153525_krimi_js

(20) KNAPOVÁ, Alexandra. *Školní účetní si na podvodech s mlékem přišla na 400 tisíc* [online]. 2012 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://regiony.impuls.cz/vysocina/skolni-ucetni-si-na-podvodech-s-mlekem-prisla-na-400-tisic-bk01-ggg1.html>

(21) KOMORA DAŇOVÝCH PORADCŮ ČR. *Etický kodex KDP ČR* [online]. 2012 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <http://www.kdpcr.cz/search.asp?nLanguageID=1&sSearchDepartment=0&sSearchText=etick%FD&nSearchTypeID=1>

(22) KRATOCHVÍL, Luboš. *Synovy báchorky o dědictví přiměly rodiče vylákat od známých 27 milionů* [online]. 2011 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z:

http://zpravy.idnes.cz/synovy-bachorky-o-dedictvi-primely-rodice-vylakat-od-znamych-27-milionu-13l-/krimi.aspx?c=A110523_132707_hradec-zpravy_klu

(23) MINISTERSTVO FINANČÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)* [online]. [cit. 2013-03-19]. Dostupné z:

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/udrzitelny_rozvoj_12146.html?vd=1

(24) PETŘÍKOVÁ, Petra. *Podnikavá účetní tři roky vysávala kasu firmy, získala tak pět milionů*[online]. 2012 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/podnikava-ucetni-tri-roky-vysavala-kasu-firmy-ziskala-tak-pet-milionu-1e9->

[/krimi.aspx?c=A120317_173408_budejovice-zpravy_pp](http://krimi.aspx?c=A120317_173408_budejovice-zpravy_pp)

(25) *Podvod* [online]. 2008 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z:

<http://www.policie.cz/clanek/okresni-reditelstvi-pelhrimov-zpravodajstvi-podvod.aspx>

(26) *Podvody v účetnictví žena připravila školu o sto tisíc* [online]. 2011 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z:

<http://aktualne.centrum.cz/domaci/regiony/karlovarsky/clanek.phtml?id=720015>

(27) POKORNÝ, Petr. *Bývalou účetní poslal soud za podvody na pět do vězení* [online]. 2007 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/109148-byvalou-ucetni-poslal-soud-za-podvody-na-pet-do-vezeni.html>

(28) *Poznej svého podvodníka*. 26. 8. 2004. [cit. 2013-04-11]. Dostupný z:

http://ekonom.ihned.cz/3-14815690-poznej+podvodn%EDka-400000_d-22

(5) PRICEWATERHOUSECOOPERS. *Badanie przestępczości gospodarczej Polska 2011*[online]. [cit. 2013-04-11]. Dostupné z:

http://www.pwc.pl/pl/publikacje/PwC_Crime_Survey_2011.pdf

(38) PRICEWATERHOUSECOOPERS. *Celosvetový prieskum hospodárskej kriminality 2011 – Slovensko*[online]. [cit. 2013-04-11]. Dostupné z:

http://www.pwc.com/sk/sk/forenzne-sluzby/assets/2011-Prieskum-hospodarskej_kriminality_SK.pdf

(30) PRICEWATERHOUSECOOPERS. *Celosvětový průzkum hospodářské kriminality - ČR*. [online]. [cit. 2013-04-11]. Dostupné z: http://www.pwc.com/cz/en/hospodarska-kriminalita/assets/Crime_survey_CR_czech_ele.pdf

(31) PRICEWATERHOUSECOOPERS. *The Global Economic Crime Survey - Hungary* [online]. [cit. 2013-04-11]. Dostupné z:

http://www.pwc.com/en_HU/hu/publications/assets/the-global-economic-crime-survey.pdf

(31) *Soud potrestal účetní podvod v Aholdu pokutami* [online]. 2006 [cit. 2013-04-21].

Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/soud-potrestal-ucetni-podvod-v-aholdu-pokutami-frh-/ekonomika.aspx?c=A060522_140009_ekonomika_maf

(32) SOUKUP, Zdeněk. *Účetní obrala spořitelnu o miliony, posílala je na účty příbuzných* [online]. 2012 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/ucetni-z-varu-obrala-sporitelnu-o-miliony-posilala-si-je-na-ucty-pribuznych-171->

[/krimi.aspx?c=A120403_104604_vary-zpravy_sou](http://krimi.aspx?c=A120403_104604_vary-zpravy_sou)

(33) *Účetní ambasády dostal sedm let za podvod* [online]. 2007 [cit. 2013-04-21]. Do-

stupné z: <http://zpravy.idnes.cz/ucetni-ambasady-dostal-sedm-let-za-podvod-fph->

[/krimi.aspx?c=A070412_143126_krimi_joh](http://krimi.aspx?c=A070412_143126_krimi_joh)

(34) *Účetní si z obecní pokladny postupně napsílala 2,4 milionu* [online]. 2012 [cit.

2013-04-21]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/urednice-obecniho-uradu-na-zlinsku-byla-obvinena-ze-zpronevery-psl-/zpravy-domov.aspx?c=A121109_094048_ln_domov_hm

(35) *Účetní ze Znojemska okradla klienty o šest milionů* [online]. 2010 [cit. 2013-04-21]. Dostupné z:

<http://aktualne.centrum.cz/domaci/regiony/jihomoravsky/clanek.phtml?id=682316>

(36) UNIE SPOLEČNOSTÍ FINANČNÍHO ZPROSTŘEDKOVÁNÍ A PORADENSTVÍ. *Etický kodex*[online]. 2011 [cit. 2013-03-21]. Dostupné z:

http://www.usfcr.cz/docs/Etický_Kodex.pdf

(37) UNZEITIG, Martin. *Etika v účetní praxi. Účetnictví v praxi*. 2010, č. 11, s. 33. Do-

stupné z: <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d26845v35211-etika-v-ucetni-praxi/>

(38) VINTER, Jan. *Odkryté "zázraky" finančních mistrů* [online]. 2005 [cit. 2013-04-

21]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/clanky/odkryte-zazraky-financnich-mistru/>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČR = Česká republika

EU = Evropská unie

FO = fyzická osoba

HDP = hrubý domácí produkt

Kč = korun českých

MFCR = Ministerstvo financí ČR

mil = milion

PO = právnická osoba

PWC = PricewaterhouseCoopers

UCE = účetnictví

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků:

Obrázek 1: Regulativní idea	8
Obrázek 2: Stupně společenské odpovědnosti	9
Obrázek 3: Reidenbachův a Robinův model morálního rozvoje podniků	12
Obrázek 4: Hierarchická struktura účetních údajů	20
Obrázek 5: Kvalitativní charakteristiky účetních informací	21
Obrázek 6: Tři faktory pro spáchání podvodného jednání	27
Obrázek 7: Členění vnitřního podvodného jednání	28
Obrázek 8: Celosvětový průzkum hospodářské kriminality 2011 - zpráva pro ČR od firmy PricewaterhouseCoopers	31
Obrázek 9: Metody účetních podvodů	45

Seznam tabulek:

Tabulka 1: Přihlášené asociace ke Kodexu finančního trhu	17
Tabulka 2: Přehled etických problémů	30
Tabulka 3: Typy podvodů a škody u napadených firem 2011	32
Tabulka 4: Pachatelé hospodářské kriminality u napadených společností 2011	33
Tabulka 5: Hospodářská kriminalita 2009 - 2011	34
Tabulka 6: Účetní podvody 2005 - 2011 dle PWC	35
Tabulka 7: ČR versus ostatní státy střední a východní Evropy	36
Tabulka 8: Pachatelé podvodů v evropských státech - zaměstnanci	37
Tabulka 9: Účetní podvody v ČR 2003 - 2012	41
Tabulka 10: Statistické shrnutí pachatelů	44
Tabulka 11: Srovnání kodexů	50
Tabulka 12: Co všechno z oblasti etiky kodexy upravují	51

Seznam grafů:

Graf 1: Vývoj hospodářské kriminality 2003 – 2011	32
Graf 2: Vývoj firem s účetními podvody (zkreslování finančních výkazů)	35
Graf 3: Typy podvodů v evropských státech	37
Graf 4: Srovnání zemí střední a východní Evropy s účetními podvody	38

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Základní části etických kodexů dle MFCR

Příloha č. 2: Kodexy doplňující Etický kodex finančního trhu

Příloha č. 3: Další zákony upravující účetnictví

Příloha č. 4: Seznam účetních standardů

Příloha č. 5: Neoprávněné nakládání s aktivy v podniku

Příloha č. 6: Porovnání hospodářské kriminality mezi lety 2003 – 2011

Příloha č. 7: Porovnání hospodářské kriminality v roce 2011 mezi evropskými státy

Příloha č. 8: Podvody v ČR od roku 2003 – 1. část

Příloha č. 9: Podvody v ČR od roku 2003 – 2. část

Příloha č. 1: Základní části etických kodexů dle MFCR

- „preambule, ve které je vyjádřený závazek firmy k etickému chování a hodnotový konsensus,
- formální prohlášení o charakteru podnikání a postavení firmy a o čestnosti podnikatelských záměrů v budoucnosti,
- popis eticky kontroverzních situací a chování, jaké firma očekává nebo se zavazuje zachovat,
- elementární čest a respektování práva,
- bezpečnost a kvalita produkce,
- ochrana zdraví a bezpečnost na pracovišti,
- konflikty zájmů,
- postupy při přijímání do zaměstnání,
- poctivost marketingových praktik a prodeje,
- finanční zpravodajství,
- vztahy s dodavateli,
- podniková špionáž,
- využívání vnitřních informací firmy,
- korupce a úplatky,
- politické aktivity,
- ochrana životního prostředí,
- ustanovení o sankcích v případě nedodržení stanovených pravidel.“ (23)

Příloha č. 2: Kodexy doplňující Etický kodex finančního trhu

Kodex	Asociace
Etický kodex České bankovní asociace	vydaný Českou bankovní asociací (ČBA) v roce 1993 pod původním názvem „Kodex bankovní etiky“, naposledy revidovaný v roce 2012
Kodex etiky APF	vydaný Asociací penzijních fondů České republiky (APF) v roce 1997, dodatky schváleny v roce 2008
Etický kodex	vydaný Asociací fondů a asset managementu ČR (AFAM), dříve Unie investičních společností ČR (UNIS) v roce 1999, dnes sloučena s Asociací pro kapitálový trh (AKAT) 2008
Kodex jednání členů ČLFA	vydaný Českou leasingovou a finanční asociací (ČLFA) v roce 2006
Kodex etiky v pojišťovnictví	vydaný Českou asociací pojišťoven (ČAP) v roce 2006, přepracován v roce 2008
Etický kodex člena AFIZ	vydaný Asociací finančních zprostředkovatelů a finančních poradců ČR (AFIZ) v roce 2006
Etický kodex USF	vydaný Unií společností finančního zprostředkování a poradenství v roce 2007, upravený v roce 2011
Etický kodex	vydaný Českou asociací obchodníků s cennými papíry (ČAOCP)

Zdroj: ČESKÁ BANKOVNÍ ASOCIACE. *Etický kodex finančního trhu* [online]. [cit. 2013-03-19]. Dostupné z: <https://www.czech-ba.cz/projekty/ochrana-spotrebitele/eticky-kodex-financniho-trhu>

Etický kodex České bankovní asociace

Tento kodex upravuje obecné zásady chování bank (důvěrnost informací, obezřetnost k vkladům nejistého původu, netoleranci korupce i uplácení a další.), vztah pracovníka k bance, v níž je zaměstnán, vztah a banky a jejich zaměstnanců ke klientele a vztahy bank navzájem. (8)

Kodex etiky Asociace penzijních fondů České republiky

„Posláním Kodexu etiky /dále jen "kodex"/ je napomáhat prosazování korektních vztahů na českém trhu penzijního připojištění se státním příspěvkem, jakož i na celém pojistném trhu v České republice a přispět k jeho zdravému vývoji.“ (2)

Penzijní fondy hospodaří se svěřenými prostředky a jsou povinny přísně respektovat a dodržovat obchodní tajemství a chránit osobní informace klientů. Také musí napomáhat chránit dobré jméno penzijního připojištění. (2)

Etický kodex Asociace pro kapitálový trh (AKAT, AFAM, UNIS)

Tento kodex upravuje vztahy všech členů AKAT a jejich chování vůči ostatním členům AKAT, způsobilým protistranám, zákazníkům, zaměstnancům AKAT, zprostředkovatelům finančních služeb a orgánům dohledu a dozoru. Nejprve řeší definice pojmů použitých v kodexu, poté pracovní postupy, předpisy, standardy a ostatní činnosti organizace. (3)

Kodex jednání členů ČLFA

Zde jsou upraveny produkty nabízené členy ČLFA, zejména spotřebitelské úvěry, prodej na splátky, leasing a factoring. Kodex zdůrazňuje důležitost dodržování zákonů a zásad poctivého podnikání, specifikuje vztahy členských společností se zákazníky a s dodavateli i vztahy mezi členy asociace. Jsou zde vymezeny též úkoly České leasingové a finanční asociace, mezi které patří podpora vysoké kvality služeb, distribuce kodexu partnerským subjektům a spolupráce při shromažďování a vyhodnocení statistických dat o nebankovních finančních službách v ČR. (10)

Kodex etiky v pojišťovnictví České asociace pojišťoven

Podobně jako Etický kodex České bankovní asociace upravuje Kodex etiky v pojišťovnictví obecné zásady chování pojišťoven (zájmy klienta jsou prvořadé, reklama je vedena pravdivě, dodržování dobrých mravů aj.), vztahy mezi pojišťovnou, jejími zaměstnanci a pojišťovacími zprostředkovateli a vztahy zaměstnanců pojišťovny a pojišťovacích zprostředkovatelů ke klientovi. *„Při porušení Kodexu mohou být použity sankce vůči členům ČAP.“ (6)*

AFIZ i UFS kodexy se zabývají činností finančních zprostředkovatelů a poradců. Členové se řídí obecně závaznými právními předpisy a vnitřními předpisy asociace.

Etický kodex Asociace finančních zprostředkovatelů a finančních poradců ČR (AFIZ)

Asociace vznikla s cílem podpořit rozvoj služeb na finančním trhu a zvyšování ochrany spotřebitelů. Členové AFIZ jsou povinni vykonávat svou činnost na finančním trhu v souladu s dobrými mravy a se zásadami poctivého obchodního styku a musí dodržovat obecně závazné právní předpisy. Kodex upravuje vztahy vůči spotřebitelům, státním orgánům a ostatním subjektům na finančním trhu. (1)

Etický kodex Unie společností finančního zprostředkování a poradenství (UFS)

Tento kodex „vytváří v obecné rovině etické principy pro chování členů Unie a jejich spolupracovníků, jeho cílem je celková kultivace prostředí trhu finančních služeb pro všechny zúčastněné subjekty – zákazníky, finanční zprostředkovatele a poradce, komerční finanční instituce i orgány státní správy a dohledu. (36)

Etický kodex České asociace obchodníků s cennými papíry (ČAOCP)

Dle tohoto etického kodexu jsou všichni členové ČAOCP povinni respektovat základní povinnosti, udržovat dobré vztahy v profesní komunitě, odpovědně jednat se zaměstnanci a zákazníky (v duchu „fair-play“) a udržovat dobré vztahy a odpovědnost k investiční veřejnosti. (7)

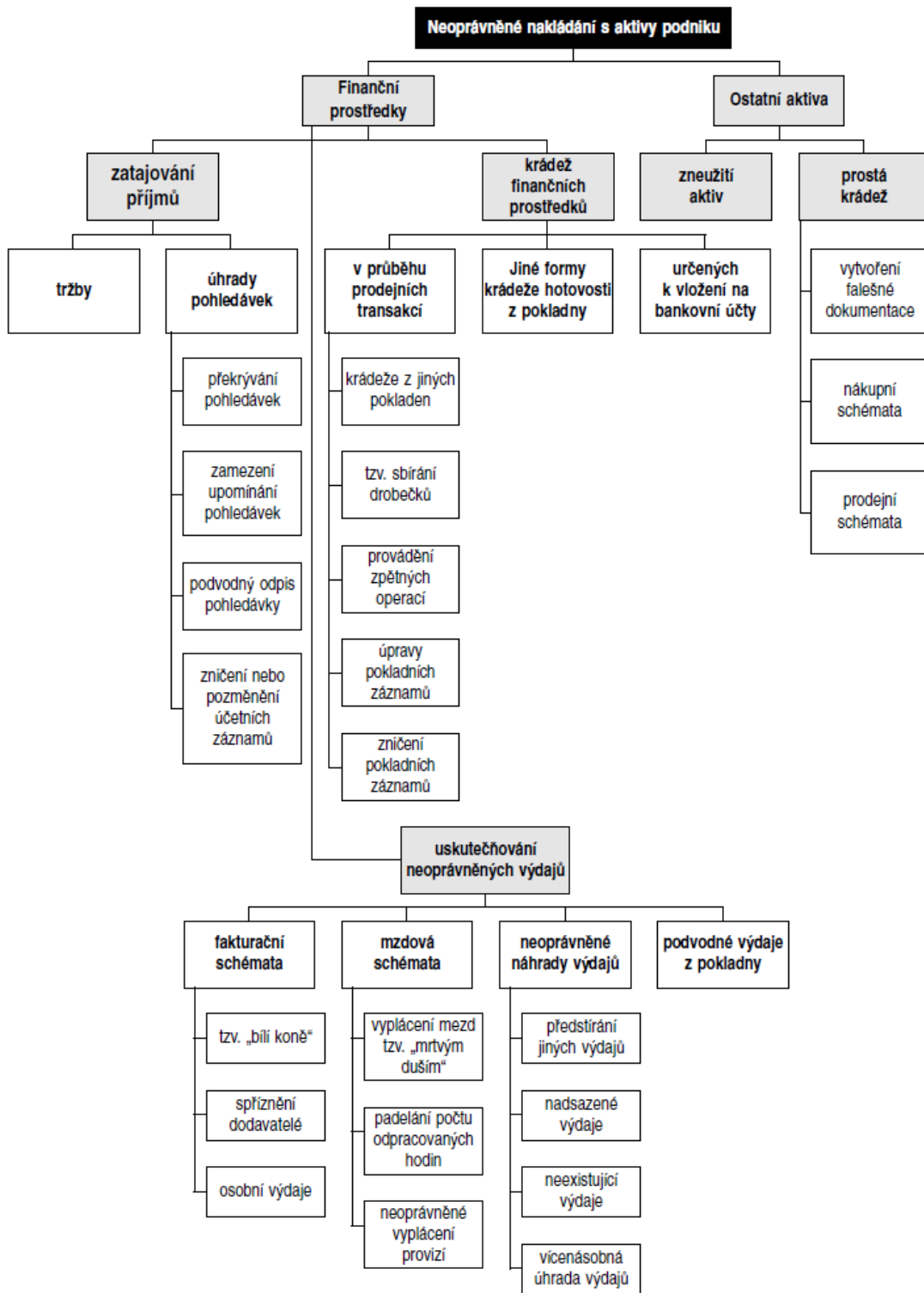
Příloha č. 3: Další zákony upravující účetnictví

- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 515/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí
- Zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám, některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům a doplňují některé zákony (zákon o vlastnictví bytů), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev
- Zákon č. 93/2009 Sb., o auditorech, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů [20]

Příloha č. 4: Seznam účetních standardů

- Český účetní standard pro podnikatele č. 001 - Účty a zásady účtování na účtech
- Český účetní standard pro podnikatele č. 002 - Otevírání a uzavírání účetních knih
- Český účetní standard pro podnikatele č. 003 - Odložená daň
- Český účetní standard pro podnikatele č. 004 – Rezervy
- Český účetní standard pro podnikatele č. 005 - Opravné položky
- Český účetní standard pro podnikatele č. 006 - Kursové rozdíly
- Český účetní standard pro podnikatele č. 007 - Inventarizační rozdíly a ztráty v rámci norem přirozených úbytků zásob
- Český účetní standard pro podnikatele č. 008 - Operace s cennými papíry a podíly
- Český účetní standard pro podnikatele č. 009 – Deriváty
- Český účetní standard pro podnikatele č. 010 - Zvláštní operace s pohledávkami
- Český účetní standard pro podnikatele č. 011 - Operace s podnikem
- Český účetní standard pro podnikatele č. 012 - Změny vlastního kapitálu
- Český účetní standard pro podnikatele č. 013 - Dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek
- Český účetní standard pro podnikatele č. 014 - Dlouhodobý finanční majetek
- Český účetní standard pro podnikatele č. 015 – Zásoby
- Český účetní standard pro podnikatele č. 016 - Krátkodobý finanční majetek a krátkodobé bankovní úvěry
- Český účetní standard pro podnikatele č. 017 - Zúčtovací vztahy
- Český účetní standard pro podnikatele č. 018 - Kapitálové účty a dlouhodobé závazky
- Český účetní standard pro podnikatele č. 019 - Náklady a výnosy
- Český účetní standard pro podnikatele č. 020 – Konsolidace
- Český účetní standard pro podnikatele č. 021 - Vyrovnaní, nucené vyrovnaní, konkurs a likvidace
- Český účetní standard pro podnikatele č. 022 - Inventarizace majetku a závazků při převodech majetku státu na jiné osoby
- Český účetní standard pro podnikatele č. 023 - Přehled o peněžních tocích [7]

Příloha č. 5: Neoprávněné nakládání s aktivy v podniku

Zdroj: WELLS, Joseph T. *Principles of fraud examination*. 442 s. New Jersey : John Wiley & Sons, Inc., 2005, s. 8, ISBN 0-471-51708-9.

Příloha č. 6: Porovnání hospodářské kriminality mezi lety 2003 – 2011

Kategorie	Podíl firem (v %)												
	2003	2005	Absolutní nárůst/pokles (2005-2003)	Relativní nárůst/pokles (2005/2003 -1)	2007	Absolutní nárůst/pokles (2007-2005)	Relativní nárůst/pokles (2007/2005 -1)	2009	Absolutní nárůst/pokles (2009-2007)	Relativní nárůst/pokles (2009/2007-1)	2011	Absolutní nárůst/pokles (2011-2009)	Relativní nárůst/pokles (2011/2009-1)
Celkový podíl firem napadených hospodářskou kriminalitou													
Česká republika	27,00	63,00	36,00	133,33	61,00	-2,00	-3,17	24,00	-37,00	-60,66	29,00	5,00	20,83
Region východní a střední Evropa	37,00	47,00	10,00	27,03	50,00	3,00	6,38	34,00	-16,00	-32,00	30,00	-4,00	-11,76
Svět	37,00	45,00	8,00	21,62	43,00	-2,00	-4,44	30,00	-13,00	-30,23	34,00	4,00	13,33
Typy podvodů a škody u napadených firem v ČR													
Firmy, ve kterých se objevila majetková zpronevěra	x	64,00	x	x	38,00	-26,00	-40,63	60,00	22,00	57,89	75,00	15,00	25,00
Firmy, ve kterých se objevily účetní podvody	x	67,00	x	x	12,00	-55,00	-82,09	50,00	38,00	316,67	21,00	-29,00	-58,00
Firmy, ve kterých se setkaly s korupcí a uplácením	x	43,00	x	x	27,00	-16,00	-37,21	30,00	3,00	11,11	21,00	-9,00	-30,00
Pachatelé hospodářské kriminality u napadených firem v ČR													
Zaměstnanci	x	x	x	x	40,00	x	x	50,00	10,00	25,00	67,00	17,00	34,00
Zákazníci	x	x	x	x	x	x	x	33,00	x	x	43,00	10,00	30,30
Dodavatelé	x	x	x	x	x	x	x	11,00	x	x	29,00	18,00	163,64

Zdroj: vlastní zpracování dle průzkumů PricewaterhouseCoopers 2003, 2005, 2007, 2009 a 2011

Příloha č. 7: Porovnání hospodářské kriminality v roce 2011 mezi evropskými státy

Kategorie	Česká republika	Slovensko	Polsko	Maďarsko	Ukrajina
Počet respondentů	84	84	79	85	84
Celkový podíl firem napadených hospodářskou kriminalitou (počet)	29 % (24)	21 % (18)	39 % (31)	28 % (24)	36 % (30)
Typy podvodů a škody u napadených firem					
Podíl firem, ve kterých se objevila majetková zpronevěra (počet)	75 % (18)	94 % (17)	61 % (19)	50 % (12)	73 % (22)
Podíl firem, ve kterých se objevily účetní podvody - manipulace s finančními výkazy (počet)	21 % (5)	6 % (1)	23 % (7)	21 % (5)	30 % (9)
Podíl firem, ve kterých se setkaly s korupcí a uplácením (počet)	21 % (5)	17 % (3)	26 % (8)	38 % (9)	60 % (18)
Pachatelé hospodářské kriminality u napadených firem					
Podíl firem, ve kterých podvody spáchali interní pachatelé - zaměstnanci (počet)	67 % (16)	61 % (11)	42 % (13)	38 % (9)	56 % (17)

Zdroj: vlastní zpracování dle průzkumů PricewaterhouseCoopers 2011

Příloha č. 8: Podvody v ČR od roku 2003 – 1. část

Případ	Zveřejnění	Místo	Pachatel	Pohlaví	Věk pachatele	Typ podvodu	Způsob odhalení	Škoda (Kč)	Trest
1	2003	Praha, Divadlo bez zábradlí	účetní	žena	50	zpronevěra peněz, okradení občanského sdružení	x	5 000 000	5 let vězení
2	2007	Praha, kanadské velvyslanectví	účetní	muž	31	zpronevěra peněz, výběry bez žádného zaúčtování	hloubková kontrola účetnictví	18 000 000	7 let vězení
3	2007	Vimperk, Nemocnice (Českobudějovicko)	účetní	žena	53	zpronevěra	kontrola hospodaření při převzetí novým majitelem	6 400 000	5 let vězení
4	2008	Pacov, městský úřad (Pelhřimovsko)	pracovnice městského úřadu	žena	30	zpronevěra peněz, neoprávněné vyplácení dávek neexistujícím osobám, padělání faktur a dokladů	městský audit	3 500 000	stíhána na svobodě
5	2008	Lipůvka (Brněnsko)	účetní	žena	40	zpronevěra peněz, výroba fiktivních dokladů, opakování dokladů dříve zahrnutých do UCE, připisování nul na doklady	kolegyně na záskok	3 500 000	až 8 let vězení
6	2008	Tišnov (Brněnsko)	účetní	žena	39	zpronevěra peněz, připisování nul na doklady, zatajování tržeb, podvody se stravenkami	kolegyně na záskok	3 500 000	až 8 let vězení
7	2008	Bruntál, firma Renebo	jednatel firmy	muž	38	krácení daně, poplatků a jiných plateb, falšování faktur za zahraniční zájezdy	x	400 000	3 roky vězení
8	2010	Brno, automobilová firma	účetní	žena	42	zpracování fiktivních faktur, okradení 44 firem (klientů firmy, u které byla zaměstnána)	x	6 000 000	až 10 let vězení

Zdroj: vlastní zpracování

Příloha č. 9: Podvody v ČR od roku 2003 – 2. část

Případ	Zveřejnění	Místo	Pachatel	Pohlaví	Věk pachatele	Typ podvodu	Způsob odhalení	Škoda (Kč)	Trest
9	2011	Nová Role, základní škola (Karlovarsko)	účetní	žena	41	zpronevěra peněz, vystavování fiktivních dokladů, úprava dokladů	nová účetní upozornila na nesrovnalosti, hloubková kontrola	100 000	x
10	2011	Hradec Králové, firma Optima	účetní	žena	39	zpronevěra	přiznání	21 000 000	6 let vězení
11	2012	Černovice, základní škola (Pelhřimovsko)	účetní	žena	46	zpronevěra školních peněz při projektu Školní mléko, neoprávněná úhrada faktur	náhodná kontrola účetnictví ředitelkou školy	400 000	úhrada škody, 1 rok odnětí svobody
12	2012	Vysoké Pole, obecní úřad (Zlínsko)	účetní (úřednice)	žena	31	zpronevěra peněz, odčerpání z obecních účtů, zatajování příjmů	vnitřní kontrola obce	2 400 000	x
13	2012	Karlovy Vary, Česká spořitelna	účetní	žena	52	zpronevěra peněz, odčerpání na soukromé (i fiktivní) bankovní účty, zkreslování zápisů	kontrola na podnět pracovníků spořitelny	1 000 000	až 8 let vězení
14	2012	Zlín	ekonomka	žena	42	zpronevěra peněz, neprávoplatné odvody silniční daně	nástupkyně	15 500 000	x
15	2012	České Budějovice	účetní	žena	35	zpronevěra peněz, vyplácení mezd propuštěným zaměstnancům, neoprávněné zvýšení vlastní mzdy, fingované odvody ZP a SP	x	5 000 000	x

Zdroj: vlastní zpracování

